

Økonomiplan 2023 -2026

PERSPEKTIVMELDINGEN



Lørenskog
kommune

1. KOMMUNEDIREKTØRENS FORORD	4
2. VISJON OG VERDIER	6
3. SATSNINGSOMRÅDER OG HOVEDMÅL	9
KOMMUNEPLANENS SATSNINGSOMRÅDER	9
SATSNINGSOMRÅDE TILHØRIGHET OG FELLESSKAP	10
SATSNINGSOMRÅDE BOKVALITET OG INKLUDERENDE BOMILJØ	12
SATSNINGSOMRÅDE BRED UNGDOMSSATSING	13
SATSNINGSOMRÅDE TRYGG OG MILJØVENNLIG TRANSPORT	14
4. OPPFØLGING AV SATSNINGSOMRÅDER I KOMMUNEPLANENS SAMFUNNSDEL	15
TILHØRIGHET OG FELLESSKAP	15
BOKVALITET OG INKLUDERENDE BOMILJØ	18
BRED UNGDOMSSATSING	21
TRYGG OG MILJØVENNLIG TRANSPORT	24
5. ANDRE SATSINGER OG PRIORITERINGER.....	26
6. KLIMABUDSJETT	31
7. FINANSIELLE MÅLTALL - ØKONOMISKE HANDLINGSREGLER OG STYRING	33
ØKONOMISKE HANDLINGSREGLER	33
ØKONOMISK STYRING.....	33
ØKONOMISKE PREMISSE	34
KOMMUNALØKONOMISK BÆREKRAFTSMODELL (KØB)	36
LØRENSKOG KOMMUNE OG KOMMUNALØKONOMISK BÆREKRAFTSMODELL	37
HVORDAN PÅVIRKE KOMMUNENS ØKONOMISKE SITUASJON PÅ SIKT?	38
8. KOMMUNALE PLANER	40
KOMMUNALE PLANER	40
PLANTYPER	40
9. FOLKEHELSE	44
FOLKEHELSEMÅL	44
10. KOMMUNEPROPOSISJONEN 2023	45
REGJERINGENS POLITIKK FOR KOMMUNSEKTOREN.....	45
11. LANGTIDSPERSPEKTIV/-SCENARIO	50
FORUTSETNINGER	50
DEMOGRAFIUTVIKLING OG BOLIGBYGGING	50
ØKNING I INNTEKTER	54
ØKNING I DRIFTSUTGIFTER	57
INVESTERINGER	61
FINANSIERING AV INVESTERINGER OG GJELDSUTVIKLING.....	63

UTFORDRINGSBILDE OG OPPSUMMERING	68
--	----

1. Kommunedirektørens forord

Kai Eide, en tidligere norsk diplomat, uttalte her om dagen at det tiåret vi er inne i nå, vil bli det mest turbulente, uforutsigbare og farlige siden 2. verdenskrig. Uttalelsen kom i forbindelse med krigen i Ukraina. Det er ikke vanskelig å være enig med han i det, ikke minst sett i lys av hva vi visste for 2-3 år siden og det som har skjedd etter det. Pandemi og krig i land nær oss var ting vi tenkte lite på for noen år siden.

Uttalelsen fra Eide kan vel ikke akkurat karakteriseres som optimistisk, men må selvsagt sees i lys av at det dreier seg om en krig mellom noen av Europas største land. Krigen i Ukraina berører oss på mange vis, også oss som kommune. Det er ikke usannsynlig at Lørenskog må bosette mange ukrainske flyktninger i 2022 og 2023.

Denne perspektivmeldingen er preget av to forhold; forhold som kan virke selvmotsigende. På den ene siden gir den uttrykk for et ambisjonsnivå som er betydelig i form av tydelige satsningsområder fra kommuneplanen og uttalte strategier og målsettinger på kommunens tjenesteområder.

På den andre siden tegner den et meget krevende økonomisk bilde hvor gjeldsoppbygging med tilhørende økte utgifter til renter og avdrag ikke er bærekraftig gitt de forutsetninger som legges til grunn.

Kommunen er preget av befolkningsvekst. Dette manifesterer seg gjennom en omfattende boligbygging og utbygging av kommunal infrastruktur, både teknisk og sosial. Befolkningsveksten har vært stor de siste årene, og vil bli stor de neste årene. Gjeldende befolkningsprognose viser et tydelige fall fremover. Man skal gjerne tro på egne prognoser, men det er grunn til å tro at befolkningsveksten sannsynligvis vil bli stor også hele det neste tiåret.

Perspektivmeldingen er begynnelsen på behandling av økonomiplanen. Økonomiplanen er kommuneplanens handlingsdel, og skal redegjøre for hvordan satsningsområder skal følges opp og hvilke tiltak som må besluttes for å nå målene. Men økonomiplanen skal også sørge for at kommunens økonomiske bæreevne opprettholdes, både på kort og lang sikt. Dette blir uten tvil den største utfordringen de neste ti årene.

Denne meldingen legger til grunn at kommunens utfordringer knyttet til demografiske endringer i all hovedsak vil bli finansiert gjennom økning i kommunens frie inntekter og brukerbetaling. Dette forutsetter imidlertid både at inntektssystemet ikke endres vesentlig, og at standarden på de kommunale tjenester økes. Det er knyttet betydelig spenning til utredningen om endringer i inntektssystemet. Særlig er det knyttet spenning til om inntektssystemet vil ta opp i seg den merutgift en kommune som Lørenskog har som en av Norges største vekstkommuner.

Som jeg har sagt ved flere anledninger; Lørenskog er i en unik situasjon - vi forvalter vekst, og vi har mange attraktive egenskaper - alt fra det bynære til nærhet til skog og natur. Det er åpenbart at mange vil bo i Lørenskog, og mange vil investere her.

Etter min vurdering ligger også løsningen i denne unike situasjonen. Det kan vi gjøre ved å skaffe bærekraft i veksten - bærekraft i alle henseender, ikke minst økonomisk fordi bærekraft er avgjørende for å greie kommunens primære oppgave, nemlig å gi tjenester til innbyggerne.

Kommunen driver kostnadseffektivt - det er bra. På den annen side betyr det at det ikke er så mye "slakk" i økonomien - det er ikke så mye å kutte i. Derfor er svaret ikke å se etter kutt, men å se på hvordan ting kan gjøres annerledes. Alt fra digitalisering til smarte valg av løsninger innenfor pleie- og omsorgstjenester er eksempel på tiltak som kan bidra til det.

Kommunedirektørens hovedbudskap i denne perspektivmeldingen er: Vær tålmodig! Skal vi greie å håndtere de økonomiske utfordringer samtidig som vi skal realisere våre ambisjoner, må vi ta tiden til hjelp. Det betyr å prioritere strengt mellom det nødvendige og det ønskelige. Det er delvis opp til oss hvor turbulent og uforutsigbart det skal bli.

I Lørenskog har vi en stor og viktig kvalitet - nemlig engasjerte innbyggere, en velfungerende organisasjon og ikke minst politikere som vil det beste for kommunen. Det tegner godt for fremtiden.

Ragnar Christoffersen
kommunedirektør

2. Visjon og verdier

Lørenskog - Grønn, trygg og mangfoldig

Visjonen skal gi retning for Lørenskog-samfunnet.

Visjonsbeskrivelse

Lørenskog skal være en grønn kommune

Lørenskog kommune skal ha en utvikling som er bærekraftig, miljø- og klimavennlig. Det skal være en målrettet innsats for ren luft, ren jord, rent vann og for bevaring av naturmangfoldet.

En bærekraftig utvikling innebærer miljøvennlige byggematerialer, energieffektivisering og miljøvennlig drift.

Lørenskog skal være en trygg kommune

Gode oppvekstsvilkår, møteplasser og varierte kultur- og aktivitetstilbud skal stimulere til samhold, trygghet og aktiv deltakelse. Flerfaglig, tidlig innsats overfor barn og unge skal forebygge utenforskap, kriminalitet og rusproblemer.

Det skal være trygt å ferdes i trafikken.

Kommunen har tjenester som hjelper innbyggerne i ulike faser av livet.

Lørenskog skal være en mangfoldig kommune

Det skal legges til rette for ulike typer boliger som tiltrekker seg mennesker ulik alder og ulike livssituasjoner.

Kulturtilbudet til alle grupper av befolkningen skal gjenspeile både nytt og gammelt, og lokal kulturarv og gamle tradisjoner skal løftes frem til glede for nye generasjoner i Lørenskog.

Naturen skal ha et rikt mangfold og være til glede for både dagens og morgendagens innbyggere.

Universell utforming av bygninger og utenomhusområder skal muliggjøre aktiv deltagelse, tilgjengelighet og valgmuligheter uavhengig av funksjonsevne.

Verdier

Kommunen har tre verdier som gjelder for alle ansatte i kommunen. Verdiene skal kjennetegne kommunen i vårt møte med innbyggere og brukere av kommunale tjenester.



Åpen:

Vi møter innbyggerne og hverandre med åpenhet, tillit og toleranse.

Vi er romslige og gir plass for forskjellighet.

Troverdigg:

Vi holder det vi lover.

Vi behandler alle profesjonelt.

Vi gir presis og objektiv informasjon.

Engasjert:

Vi engasjerer oss faglig og personlig og streber etter å utgjøre en forskjell.

Vi er fleksible og forandringsvillige, og setter pris på nye ideer og initiativ.

Lørenskog skal være en grønn kommune

- Lørenskog kommune skal ha en utvikling som er bærekraftig, miljø- og klimavennlig. Det skal være en målrettet innsats for ren luft, ren jord, rent vann og for bevaring av naturmangfoldet. En bærekraftig utvikling innebærer miljøvennlige byggematerialer, energibruk med fokus på energieffektivisering og miljøvennlig drift.
- Det skal være lett å gå, sykle og reise kollektivt. I Lørenskog reiser vi miljøvennlig.
- Marka og andre naturområder skal sikres i arealstrategier og arealforvaltning. Grønne lunger og sammenhengende natur- og kulturlandskap skal bidra til gode boområder og mulighet for rekreasjon i nærmiljøet.
- Vi skal fortsette å ta vare på dyrkbar og dyrket matjord med tanke på kommende generasjoner. Jordsmonn er en begrenset ressurs som skal sikres i kommunen.
- Grønne næringer er viktige partnere for kommunens bevaring av skog, natur og kulturlandskap, og for å oppnå klimamål. Landbruket har en viktig rolle i klimautfordringene, som leverandør av tre som byggemateriale, bioenergi, gjennom karbonbinding i skog og jord, flomdemping og klimatilpasning. Landbruket er viktig for å bidra til grønn omstilling i samfunnet.

Lørenskog skal være en trygg kommune

- Gode oppvekstvilkår, møteplasser og varierte kultur- og aktivitetstilbud skal stimulere til samhold, trygghet og aktiv deltakelse. Flerfaglig, tidlig innsats overfor barn og unge skal forebygge utenforskap, kriminalitet og rusproblemer.
- Innbyggerne skal være trygge på at de får tjenestene de har behov for til rett tid.
- God beredskap og systematisk arbeid med samfunnssikkerhet skal sikre trygghet for befolkningen. Lørenskog skal evne å tilpasse seg samfunnsendringer og være godt forberedt på krisesituasjoner.
- Stedsutvikling og uterom gir grunnlag for trygg ferdsel og aktivitet, og bidrar til god folkehelse og livskvalitet for alle generasjoner.
- Det skal være trygt å ferdes for alle trafikanter, og man jobber for en nullvisjon for antall drepte og hardt skadde i trafikken i kommunen.

En trygg og bærekraftig kommuneøkonomi skal gjenspeiles i både drift og investeringer.

Lørenskog skal være en mangfoldig kommune

- Kulturtilbudet til alle grupper av befolkningen skal gjenspeile både nytt og gammelt, og lokal kulturarv og gamle tradisjoner skal løftes frem til glede for nye generasjoner i Lørenskog.
- Naturen skal ha et rikt mangfold og være til glede for både dagens og morgendagens innbyggere.
- Universell utforming av bygninger og utomhusområder skal muliggjøre aktiv deltagelse, tilgjengelighet og valgmuligheter uavhengig av funksjonsevne.
- Boligtilbudet skal bidra til å skape mangfold i Lørenskog-samfunnet. Næringslivet skal være godt sammensatt med arbeidsplasser innenfor mange ulike sektorer.

3. Satsningsområder og hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens langsiktige og overordnede plan som skal gi retning for utvikling av Lørenskogsamfunnet. Planen uttrykker en visjon og fire satsingsområder som skal være retningsvalg for kommunens utvikling.

Satsingsområdene gjelder for alle tjenesteområder, og sektorer og avdelinger må jobbe sammen for å oppnå den ønskede utviklingen.

Økonomiplanen har hovedmål og delmål som bygger på satsingsområdene og skal oppnås gjennom ulike prioriteringer og tiltak. Satsningsområdene er brutt ned i 6 hovedmål og 16 delmål, som i inneværende økonomiplan er fordelt til de sektorer og avdelinger som har størst påvirkning til at målene blir nådd. I denne perspektivmeldingen videreføres dette.

Den administrative resultatoppfølgingen av mål er en del av den løpende virksomhetsstyringen, og politisk rapportering på status og måloppnåelse skjer i årsrapporten. Kommunens mål er sett i sammenheng med FNs bærekraftsmål som er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraft er delt inn i tre dimensjoner som må være i balanse – økonomisk, sosial og miljømessig.

Gjennom målene som er satt i økonomiplanen bidrar kommunen innenfor alle dimensjonene og sammenhengen er illustrert i måltabellen som kommer etter en kort beskrivelse av hvert satsingsområde.

Kommuneplanens satsingsområder

I kommuneplanens samfunnsdel er det vedtatt 4 satsingsområder. De er uttrykk for hva Lørenskog-samfunnet skal satse på for å skape et bedre samfunn:

- Tilhørighet og fellesskap
- Bokvalitet og inkluderende bomiljø
- Bred ungdomssatsing
- Trygg og miljøvennlig transport

Satsningsområde tilhørighet og fellesskap



Satsingsområdet tilhørighet og fellesskap innebærer prioritering av:

- Medvirkning og deltagelse fra flest mulig innbyggere
- Utvikling og styrking av frivilligheten
- Trygg og god oppvekst og alderdom
- Godt planleggingsarbeid og utvikling av lokalmiljøene

Satsingen på tilhørighet og fellesskap er overbyggende og har betydning for mange samfunnsområder i kommunen. Det handler om at Lørenskog skal være et lokalsamfunn der folk ønsker å jobbe, leve og bo. Lørenskog er i endring som følge av befolkningsvekst, utbygging og økt mobilitet. Å delta i utviklingen av nærmiljøet gir fellesskap og styrket tilhørighet.

Hovedmål

I Lørenskog er innbyggere engasjerte og alle kan medvirke og delta

Lørenskog er et trygt og levende lokalsamfunn der folk vil jobbe, leve og bo

Lørenskog har bærekraftige tjenester med vekt på forebygging

Delmål

Deltakelse i medvirkningsaktiviteter øker og gjenspeiler befolkningen

Innbyggere vet hvordan de kan medvirke og opplever at de kan påvirke

Alle innbyggere har tilgang til lokale møteplasser

Det er tilrettelagt for varierte og attraktive arbeidsplasser

Kulturtilbud, arrangementer og frivillige organisasjoner har økt deltakelse

Forebyggende tiltak reduserer behovet for kompenserende tjenester

Kommunens tjenester er samordnet, og tilpasset innbyggernes behov

FNs bærekraftsmål - tilhørighet og fellesskap



Satsningsområde bokvalitet og inkluderende bomiljø



Satsingsområdet bokvalitet og inkluderende bomiljø innebærer prioritering av:

- Ulike boligtyper som gir tilbud til alle boligsøkende
- Gode utearealer
- Klimavennlige byggematerialer og løsninger
- Samarbeid med bolignæringen

Den omfattende boligbyggingen og at folk bosetter seg i Oslo-regionen gjør at kommunen vil vokse sterkt også de neste årene. Tilgang til boliger i forskjellige prisklasser og størrelser er viktig for å få innbyggere til å trives og bli i Lørenskog. Et variert boligtilbud vil sørge for boliger for alle. Kommunen skal kreve bokvalitet i alt som bygges og det skal være gode utearealer med grønne lunger.

Hovedmål

Lørenskog har et variert boligtilbud og det er kvalitet i det som bygges

Delmål

Bomiljøer har tilgang til grønne områder og eksisterende natur i nærområdet

Det er tilrettelagt for framtidens boformer

Folk er trygge i sine bomiljøer, og det er en variert sammensetning i boligtilbud

FNs bærekraftsmål - bokvalitet og inkluderende bomiljø

1 UTRYDDE
FATTIGDOM



3 GOD HELSE OG
LIVSKVALITET



8 ANSTENDIG ARBEID
OG ØKONOMISK
VEKST



10 MINDRE
ULIKHET



11 BÆREKRAFTIGE
BYER OG
LOKALSAMFUNN



Satsningsområde bred ungdomssatsing



Satsingsområdet bred ungdomssatsing innebærer prioritering av:

- Ungdomsmiljø
- Utdanning og arbeid
- Møtesteder for ungdom
- Organisert og uorganisert idrett, fritidsaktiviteter og kulturtilbud

Det skal legges vekt på en bred ungdomssatsing. Satsingen skal være en styrking av det arbeidet som allerede gjøres for ungdom i Lørenskog. Et trygt oppvekstmiljø, med fortsatt tidlig innsats, utgjør en helhet der barndom og ungdomstid må ses i sammenheng. En bred ungdomssatsing er ikke ment å stå i veien for dette, men innebærer en tydeligere prioritering av tiltak for ungdom.

Hovedmål

Lørenskog har gode og trygge ungdomsmiljøer og arenaer for utvikling, læring og mestring

Delmål

Flere ungdommer fullfører grunnutdanningen og de som dropper ut blir fulgt opp

Kommunen har tilgjengelige og tilpassede hjelpetilbud til ungdom

Ungdommer føler seg trygge i hverdagen

FNs bærekraftsmål - bred ungdomssatsning

1 UTRYDDE
FATTIGDOM



3 GOD HELSE OG
LIVSKVALITET



4 GOD
UTDANNING



8 ANSTENDIG ARBEID
OG ØKONOMISK
VEKST



10 MINDRE
ULIKHET



Satsningsområde trygg og miljøvennlig transport



Satsingsområdet trygg og miljøvennlig transport innebærer prioritering av:

- Trygge gang- og sykkelveier og gode snarveier
- Bedre busstilbud på tvers i Lørenskog
- Innovasjonsprosjekter innen grønn mobilitet
- Tilrettelegging for lading av elbiler, bildeling og samkjøring

Befolkningsveksten skaper en kraftig økning i transportbehovet. Målet er at denne økningen dekkes med miljøvennlig transport. Da må flere sykle, gå, ta buss og tog. Vi må la bilen stå litt oftere. En svært stor andel av korte reiser internt i Lørenskog gjøres med bil. Mange av disse reisene kunne ha vært erstattet med sykkel.

Hovedmål

I Lørenskog kan folk ferdes trygt i trafikken og flere sykler, går eller reiser kollektivt

Delmål

Antall hendelser i trafikken med myke trafikanter involvert er redusert

Det er enkelt, attraktivt, trygt og helsebringende å gå og sykle i Lørenskog

Klimagassutslipp fra veitrafikken er redusert

FNs bærekraftsmål - trygg og miljøvennlig transport

3 GOD HELSE OG LIVSKVALITET



8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST



10 MINDRE ULIKHET



11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN



13 STOPPE KLIMAENDRINGENE



4. Oppfølging av satsningsområder i kommuneplanens samfunnsdel

Tilhørighet og fellesskap

Satsingsområdet tilhørighet og fellesskap innebærer prioritering av:

- *Medvirkning og deltagelse fra flest mulig innbyggere*
- *Utvikling og styrking av frivilligheten*
- *Trygg og god oppvekst og alderdom*
- *Godt planleggingsarbeid og utvikling av lokalmiljøene*

Tilhørighet og fellesskap er overbyggende og har betydning for mange samfunnsområder i kommunen. Det handler om at Lørenskog skal være et lokalsamfunn der folk ønsker å jobbe, leve og bo. Barn og unge skal føle trygghet og bli inkludert under oppveksten. Eldre skal sikres en trygg og god alderdom.

Lørenskog er i endring som følge av befolkningsvekst, utbygging og økt mobilitet. Mange flytter til Lørenskog, men mange flytter også fra Lørenskog til andre kommuner. Å delta i utviklingen av nærmiljøet gir fellesskap og styrket tilhørighet.

Med over 1000 nye innbyggere hvert år, krever det en særlig innsats for å få flest mulig innbyggere til å medvirke og delta. Ikke minst gjelder dette for de som av ulike grunner har vanskeligheter med å delta. Alle skal kunne delta i demokratiet og frivillig arbeid og ha tilgang til et godt og variert kulturtilbud. Kulturelle opplevelser, enten som deltaker eller publikum, er med på å skape fellesskap og identitet på tvers av skillelinjer. Innbyggernes deltakelse og engasjement er en forutsetning for et levende lokaldemokrati og opplevelsen av fellesskap.

Lørenskogs frivillighetspolitiske plattform inneholder prinsipper og målsettinger for kommunens samspill med frivillig sektor. Plattformen er et viktig grunnlag for arbeidet med tilhørighet og fellesskap.

Lørenskogs befolkning er mangfoldig, med innbyggerne fra over 120 ulike nasjonaliteter. Det skal være lett å føle tilhørighet til lokalmiljøet uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne og etnisitet. Alle innbyggere skal ha mulighet til å bidra og oppleve mestring.

Marka, landbruket og kommunens grønne profil er også viktig for følelsen av tilhørighet. Møteplasser i trygge og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom er en forutsetning for folkeliv. Urbant landbruk er etterspurt av innbyggerne, blant annet parsellhager. Kulturarenaer og arrangementer gir gode opplevelser og følelse av fellesskap. Kjennskap til kommunens kulturarv og historiske utvikling kan gi innbyggerne stolthet og interesse for lokalhistorien.

Oppfølging

En god og kontinuerlig dialog med innbyggere og næringslivet skal bidra til å skape tilhørighet og fellesskap gjennom deltakelse. Ambisjonen er at Lørenskog kommune skal være en foregangskommune innen medvirkning og involvering. Dette skal gjøres gjennom medvirkningsprosesser hvor innbyggere, næringsaktører, lag og foreninger og ansatte skal oppleve å bli lyttet til.

En forutsetning for å lykkes er at folk har kunnskap om samfunnet de lever i, at det er en lav terskel for å delta og gi innspill og at dialogen er tilpasset målgruppene som skal nås. Det handler både om hvilke kommunikasjonskanaler som benyttes, og hvilke arenaer som brukes. Eksempelvis er ressurspersoner i tros- og innvandrerorganisasjonene viktige aktører og påvirkere for økt deltakelse blant minoritetsbefolkningen. Digitale tjenester og lett tilgjengelig informasjon gjør at kommunen når bredt ut, samtidig som en også må være oppmerksom på at ikke alle er på de digitale flatene.

Kultur danner grunnlag for opplevelser, læring, integrering og tilhørighet, og Lørenskogs innbyggere skal ha tilgang på kultur og opplevelser gjennom hele livet. Dette forutsetter et mangfold av møteplasser, kulturtilbud og varierte aktiviteter i lokalmiljøet. Videre er deltagelse i frivillige lag og organisasjoner viktig for å skape tilhørighet.

Stedsutvikling fordrer arealutnyttelse og sambruk av offentlige bygg og det må skapes aktivitetsflater utendørs og innendørs hvor det tilrettelegges for både organisert og egeninitiert aktivitet og idrett for folk i alle aldre.

Arealutviklingen i kommunen skal følge kommunens arealstrategi, og gjennom god planlegging og byggesaksbehandling videreutvikle kommunens identitet og særpreg, infrastruktur, natur, blå/grønn struktur, naturmangfold og kulturminner på en bærekraftig måte.

Tilrettelegging for utadrettede funksjoner på gateplan, varierte torg, parker og andre offentlige møteplasser tilrettelagt for alle aldersgrupper, samt flerfunksjonelle, trygge og lett tilgjengelige grøntområder og andre offentlige rom er forutsetninger for trivsel og godt byliv.

Kommunen skal være bevisste på hvor kommunale virksomheter plasseres og hvordan plasseringen bidra til utvikling og aktivitet i lokalmiljøet i og utenfor åpningstidene. Kulturbygg, skoler, barnehager, eldresentre, omsorgsboliger, ulike boformer, helsestasjoner, idrettsanlegg, parker, friområder og møteplasser er eksempler på virksomheter som kan skape aktivitet.

Kommunens omdømme handler om hvilken tillit befolkningen har til kommunen. Dette handler igjen om hva slags erfaringer og oppfatninger en har av både tjenestetilbudet, hvordan en kan få informasjon og innflytelse i saker som angår en selv og hvordan kommunen opptrer.

For mange innbyggere er ikke kommunen som tjenestetilbyder synlig i hverdagen. Da er det desto viktigere at de gode fortellingene fortelles på måter som gjør at folk får disse med seg og føler stolthet og tilhørighet til kommunen. Det er også viktig å fortelle historier som gjør at folk er stolte av Lørenskog som bosted. Dette handler også om markedsføring av ulike tilbud som finnes, slik at folk kan engasjere seg i lokalmiljøet.

Lokaldemokratiet er et svært viktig prinsipp og folk trenger å vite hvordan de kan påvirke, hvem som er deres folkevalgte og hvilke saker som er på dagsorden. Å understøtte den politiske virksomheten i kommunen er en viktig oppgave for administrasjonen, og dette handler om alt fra å skrive saker på et forståelig språk, legge til rette for de politiske organene, informere og tilrettelegge for medvirkning.

Bokvalitet og inkluderende bomiljø

Satsingsområdet bokvalitet og inkluderende bomiljø innebærer prioritering av:

- *Ulike boligtyper som gir tilbud til alle boligsøkende*
- *Gode utearealer*
- *Klimavennlige byggematerialer og løsninger*
- *Samarbeid med bolignæringen*

Den omfattende boligbyggingen gjør at kommunen vil vokse sterkt også de neste årene. Fram til ca. 2014 var trenden at nye boligblokker ble tatt i bruk av eldre som flyttet fra eneboliger til mer lettstelte boliger. Fra 2015 endret dette seg og flere yngre i etableringsfasen valgte å bosette seg i de nye blokkleilighetene. I dag omfatter veksten i hovedsak unge i etableringsfasen med små barn.

Av 19 097 boliger i kommunen er 27 prosent i enebolig, 25 prosent i småhus, 43 prosent i boligblokk og 5 prosent i andre bygningstyper. 64 prosent av blokkleilighetene er tre-roms eller større. Andelen boliger i boligblokk vil ha størst økning de neste årene.

Tilgang til boliger i forskjellig prisklasser og størrelser er viktig for å få innbyggere til å trives og bli i Lørenskog. Et variert boligtilbud vil sørge for boliger for alle.

Kommunen skal kreve god bokvalitet i alt som bygges. Ved fortetting i eksisterende boligområder skal nabolagets egenart ivaretas, og utbyggingen skal i størst mulig grad tilpasses til eksisterende terreng.

Det skal være gode utearealer med grønne lunger, friluftslivs-/aktivitetsområder og turveier som knytter boligområdene sammen med Marka og andre større friluftslivsområder.

Alle boområder bør ha en god miks av ulike typer familier, folk i alle aldre og med ulik bakgrunn. Dette vil kunne bidra til trivsel, tilhørighet og et godt bomiljø. Møteplasser, grøntområder og utearealer er verdifullt i alle boområder, det forenkler nabokontakt og skaper sosialt lim.

Lørenskog skal de neste årene gjøre en særlig satsing for å sikre god bokvalitet. Retningslinjer for å sikre god bokvalitet ble utarbeidet i 2020. Gode utearealer, soltilgang, ren luft og varierte boliger inngår. Miljøvennlige byggematerialer og løsninger vektlegges også, det samme gjelder miljøvennlig forbruk og sirkulær økonomi.

Kommunen ønsker å samarbeide med bolignæringen for å sikre god bokvalitet og variasjon i boligtilbudet ved nybygging.

Oppfølging

Et godt bomiljø påvirker folks trivsel og livskvalitet. Opplevelsen av kvalitet er til en viss grad individuell og den er heller ikke statisk, men i endring i takt med samfunnsendringene. Det er derfor mange ulike faktorer kommunen må legge til grunn i sitt planleggingsarbeid.

Utvikling av bokvalitet og inkluderende bomiljø krever et systematisk arbeid fra overordnede planer og fram til det enkelte byggeprosjekt. Dette forutsetter godt tilrettelagte interne prosesser og effektivt samarbeid på tvers av fagmiljøer.

Barnehager og skoler er viktige ressurser i lokalmiljøene. Utearealene er åpne for allmenn bruk utenfor åpningstidene, og tilbyr varierte og spennende lekearealer. Det skal planlegges for flerbuk og mulighet for utleie av aktuelle arealer inne i barnehager og skoler.

Det er innbyggere som trenger hjelp fra kommunen til å skaffe et sted å bo og kommunen vil trenge rundt 400 boliger til alle typer formål og til ulike innbyggere de neste årene. Det legges opp til at boligene skal fremskaffes i de tre servicesentra som er definert i kommuneplanen – det vil si områder med butikker, offentlig transport, frisør, lege, møteplasser i nærmiljøet. På denne måten vil flere kunne fortsette å bo i sitt nærmiljø og opprettholde relasjoner, selv om de har behov for hjelp til et sted å bo. Kommunens boligmasse vil ha betydning for stedsutviklingen, og planen legger opp til at kommunens boliger skal bidra til varierte og levende bomiljøer, på tvers av alder, økonomi, bakgrunn og bidra positivt til stedsutviklingen.

Helsefremmende bomiljøer krever at kommunen i større grad inntar en rolle som samarbeidspartner og samskaper med innbyggerne, frivilligheten og næringslivet. Kommunen bidrar aktivt til utvikling av et større mangfold av boformer som alternativer til sykehjem og bofellesskap, som for eksempel i Løkenåsveien, Dovre, og gjennom ulike boformer for innbyggere med rusavhengighet, psykiske helseutfordringer, utviklingshemning og funksjonsnedsettelse.

Slike bomiljøer har behov for at kommunen tester ut nye måter å gi tjenester på. Det både finnes og utvikles kontinuerlig ulike teknologiske løsninger som kan gi en enklere hverdag med økt livskvalitet og trygghet for den enkelte. Kommunen ønsker også å bidra til løsninger for hvordan innbyggere kan løse praktiske og sosiale behov der de bor på nye, bedre og mer bærekraftige måter.

Kommunen samarbeider med utbyggere for å dekke boligbehovet. På den måten kan kommunen bidra til en større variasjon i boligmassen, siden prosjektene kan bestå av leiligheter utbygger selger selv, og leiligheter som tilfredsstiller behovene kommunen har.

Attraktive tettsteder skal være mangfoldige både hva gjelder arkitektur, møteplasser og aktiviteter. Kulturminner skal styrke et steds særpreg og kvaliteter og skape trivsel.

Gode uteområder skapes ved at Lørenskog vektlegger utvikling av sosial infrastruktur og velfungerende fysiske møteplasser. Innbyggerne skal ha tilgang til nabolagsparker og grøntområder, eksempelvis urbant landbruk og parselhager, som inviterer til sosiale møteplasser og samhandling mellom flere generasjoner og kulturer.

Kommunen skal gjennom planlegging og detaljprosjektering ivareta Lørenskogs identitet og særpreg i tråd med samfunnsdelen. Det skal tilrettelegges for god stedsutvikling ved å styrke sentrum og lokalsentrene gjennom å skape kompakte byområder med god boligkvalitet rundt de sentrale kollektivknutepunkter.

God boligkvalitet og inkluderende bomiljø kan skapes ved fortetting med kvalitet hvor det tas hensyn til viktige kulturminner og kulturmiljøer, bygningsmiljøer, landskapskvaliteter og eksisterende terreng, bevaring og videreutvikling av grønt- og vannområder og ved at nye kvaliteter og tilbud tilføres eksisterende områder.

Gjennom nye planer og utbyggingsavtaler skal det sikres blandet boligsammensetting og arealeffektive boliger med god boligkvalitet. Retningslinjer for boligkvalitet skal legges til grunn ved all planlegging og prosjektering.

Gjennom rekkefølgebestemmelser og utbyggingsavtaler sikres at private utbyggere er med å finansiere nødvendig infrastruktur som gater, parker og turstier.

Kommunen skal gi innbyggere innsikt i hvordan kommunen utvikler seg. Dette kan blant annet gjøres gjennom digitale flater, innsyn i planer hvor en kan se i kart, finne saksdokumenter og annen informasjon. Her er det også viktig å bruke teknologi som gir et bedre inntrykk via det visuelle enn en kan lese seg til i dokumenter.

Bred ungdomssatsing

Satsingsområdet bred ungdomssatsing innebærer prioritering av:

- *Ungdomsmiljø*
- *Utdanning og arbeid*
- *Møtesteder for ungdom*
- *Organisert og uorganisert idrett, fritidsaktiviteter, kulturtilbud og friluftsliv*

I denne valgperioden skal det legges vekt på en bred ungdomssatsing. Satsingen skal være en styrking av det arbeidet som allerede gjøres for ungdom i Lørenskog. Et trygt oppvekstmiljø, med fortsatt tidlig innsats, utgjør en helhet der barndom og ungdomstid må ses i sammenheng. En bred ungdomssatsing er ikke ment å stå i veien for dette, men innebærer en tydeligere prioritering av tiltak for ungdom. Samarbeid internt i kommunen og mellom kommunen, andre offentlige myndigheter, næringslivet og ulike organisasjoner er avgjørende for gode resultater innen dette satsingsområdet.

Veksten i Lørenskog gir kommunen ansvar for flere barn og unge og utfordrer kapasiteten innenfor flere tjenester. Det må årlig skaffes flere barnehage- og skoleplasser, og behovet for hjelpetjenester til barn og unge vokser. Det er økt press på idrettsanlegg.

Bred ungdomssatsing handler om å sikre gode ungdomsmiljøer hvor ungdom trives, og med minst mulig kriminalitet, rus og andre problemer. Det skal spesielt arbeides med kriminalitetsforebyggende tiltak. Kommunen skal sørge for lavterskeltilbud for ungdom og tilgang til organiserte og uorganiserte aktiviteter og fritidsaktiviteter, og det skal legges til rette for trygge møteplasser i ungdommens nærmiljøer.

At ungdommen får oppleve og utøve kultur er viktig for trivsel, fellesskap og mestingsfølelse. Lørenskog har et unikt utgangspunkt med et levende organisasjons- og kulturliv, et flott kulturhus og en musikk- og kulturskole på faglig høyt nivå.

Samtidig skal vi ta vare på og fremme den gamle kulturen, med lokal kulturarv og fokus på gamle tradisjoner innen håndverk og jordbruk, med utgangspunkt i miljøet som har vokst opp rundt Skårer gård og Lørenskog bygdemuseum.

Lørenskog kommune skal legge til rette for at ungdommen gjør gode valg for egen framtid. De skal føle mestring, fullføre skolen og få arbeid. I dette arbeidet blir det viktig å motvirke barnefattigdom og gi gode oppvekstvilkår. Videreføring av flerfaglig, tidlig innsats gjennom hele oppveksten er en forutsetning for å lykkes i arbeidet med å utvikle gode ungdomsmiljøer.

Oppfølging

En bred ungdomssatsing starter med de små. Fokuset skal derfor være bedret koordinering og flerfaglighet med fokus på tidlig innsats. Kommunen er i gang med å utvikle en plan for hele oppvekstfeltet for å øke effekten av forebygging, tidlig innsats og innsatser for dem som

trenger mer. Arbeidet med oppvekstreformen vil gjennomgå alle disse innsatsene og vurdere hvordan tjenestene kan henge bedre sammen og gi økt effekt framover.

En viktig satsning er kompetanseutvikling med spesielt fokus på relasjonen mellom voksne og barn. Kommunen har flere tverrfaglige innsatser for familier, og i barnehager og skoler. Dette for å styrke relasjonene mellom barn, unge og voksne, og forhindre mobbing, overgrep og fravær. Dette er innsatser som kan bidra til økt inkludering og trivsel, og forebygge utenforskap og utvikling av uhelse.

Gjennom videreføring av et eget ungdoms- og ettervernteam, vil barneverntjenesten skreddersy innsatsen opp mot målgruppen. Tiltaket inngår i en større satsing på kriminalitetsforebygging sammen med øvrige tjenester i kommunen, politiet og den ideelle stiftelsen UNIFY. I tillegg til å tilby riktig hjelp så tidlig som mulig, skal tiltaket forebygge institusjonsplassering av ungdom.

Barnevernvakten er viktig for å fange opp utfordringer hos barn og unge i regionen. Med bakgrunn i den store befolkningsveksten i regionen må det sikres riktig kapasitet på denne tjenesten.

Mobbing er et alvorlig samfunnsproblem og kan gi barn og unge store traumer. Gjennom arbeidet i det rådgivende og støttende team mot mobbing (RSTM), vil kommunen fortsette arbeidet og gi råd og støtte til både elever, foreldre og skoler som har behov for bistand i alvorlige mobbesaker.

Å fullføre og bestå det 13-årige skoleløpet er en viktig premiss for å lykkes i utdanning og arbeidsliv. Kommunen må videreføre det tverrfaglige fraværsteamet og utvide tilbud til alle skoler. Arbeid med gode overganger mellom barnehage og skole, og mellom ulike skoleslag, er viktig og prioritert. Samarbeidet mellom grunnskolene og de videregående skolene er videreutviklet med mål om bedre veiledning og oppfølging.

NAV har ungdomssatsning som et prioritert satsningsområde, og skal videreføre styrking av kompetanse og organisering for å følge opp unge tidligere og tettere. Dette betyr for eksempel tettere oppfølging av unge på ordinære arbeidsplasser og styrket samarbeidet med videregående skoler. Målet er å redusere frafallet i skolen, formidle flere tilbake til videregående utdanning og høyere utdanning, få flere ut i jobb og bedre unges psykiske helse og sosiale forhold.

Kulturtilbudene til ungdom i Lørenskog bør reflektere mangfoldet av interesser hos dagens ungdom. At ungdommen får oppleve og utøve kultur er viktig for trivsel, fellesskap og mestringfølelse.

Lørenskog har et unikt utgangspunkt med et levende organisasjons- og kulturliv, et flott kulturhus og en musikk- og kulturskole på faglig høyt nivå. Det kan være et mål også å skape bibliotektilbud i nærmiljøene i tillegg til dagens bibliotek som er godt besøkt og svært viktig for mange ungdommer.

Godt ungdomsmiljø skapes ved at unge i Lørenskog møter faglig kompetente voksne som tilrettelegger for et mangfold av aktiviteter og tilbud som oppleves relevante og lett tilgjengelige for dem. Tilgang til flere lokale fritidsklubber i nærmiljøet kan sikre at de unge sluses trygt inn i aktiviteter og gode ungdomsmiljø etter hvert om de vokser til.

Den kulturelle skolesekken skal sørge for et relevant kulturtilbud av høy kvalitet ut i skolene, med tilpasset innholdet til hvert klassetrinn. Alle produksjoner har som mål å engasjere og stimulere til læring og aktivitet.

Kommunen skal sørge for at barnehager, skoler, idretts- og fritidsarenaer, møteplasser har god lokalisering med tilstrekkelig kapasitet og kvalitet. Det vil arbeides for at de unge trekkes mer direkte inn i planarbeidet i tidlig fase hvor mulighetene for medvirkning er størst. Dette kan for eksempel være involvering når det foreligger et planinitiativ, eller tidlig involvering i kommunens arbeid med områderegulering og kommunenes egne utbyggingsprosjekter.

Visningssenteret som ble etablert i 2021 vil kunne gi ungdom en ny arena for å møtes, få informasjon og gi innspill på utviklingen av Lørenskog.

I kommunens egne planer er det viktig å se på muligheter for sambruk av lokaler og tomter slik at de kan utnyttes mest mulig effektivt, og da spesielt med tanke på ungdom. Det vil også vurderes hvorvidt det er mulig å gjøre enkle, midlertidige tiltak i lokaler og/eller tomter som står ledige for å stimulere til aktivitet og trivsel hos barn og unge. Eksempler på det er midlertidig bruk av lokaler til uorganiserte musikk/spill og treningsaktiviteter. Det samme gjelder uteområder hvor det kan etableres enkle installasjoner som skateramper, benker, bordtennisbord, sjakkbord mm.

Ungdomsrådet er et viktig bidrag for å sikre at ungdommens stemme blir hørt i Lørenskog, i tillegg til å vekke interessen blant unge for å engasjere seg i saker som angår dem.

Å nå ungdommen med informasjon og holdningsskapende arbeid, krever helt andre kanaler og virkemidler enn andre målgrupper. Det er derfor viktig å både benytte et språk som ungdom forstår og i kanaler som ungdommen er på.

Det er viktig å videreføre arbeidet med å skaffe og tolke relevant styringsinformasjon slik at en kan forstå og forutse utviklingen innen utvalgte områder som eksempelvis fravær i skolen, resultater i skolen, ungdomskriminalitet mv.

Satsingen på sommerjobber for ungdom gir nyttig erfaring i arbeidslivet, samt bidrar til bedre økonomi. Det skaper også bedre innsikt i hva en kommune er og kan bedre rekrutteringen.

Trygg og miljøvennlig transport

Satsingsområdet trygg og miljøvennlig transport innebærer prioritering av:

- *Et trygt og tett nettverk av gode turveier og snarveier, samt gang- og sykkelveier der gående og syklende som hovedregel er adskilt*
- *Bedre busstilbud på tvers i Lørenskog*
- *Innovasjonsprosjekter innen grønn mobilitet*
- *Tilrettelegging for lading av elbiler, bildeling og samkjøring*

Befolkningsveksten skaper en kraftig økning i transportbehovet. Målet er at denne økningen dekkes med miljøvennlig transport. Da må flere sykle, gå, ta buss og tog. Vi må la bilen stå litt oftere. En svært stor andel av korte reiser internt i Lørenskog gjøres med bil. Mange av disse reisene kunne ha vært erstattet med sykkel.

Kommunen skal jobbe videre med å skifte ut kommunens bilpark fra biler med fossilt drivstoff til elektriske biler og sykler, samt utarbeide insentiver for å benytte alternativer til bil til jobben. Innen 2030 skal Lørenskog kommune være en klimanøytralt drevet kommune.

Lørenskog skal videreføre satsingen på grønn mobilitet. Satsingen er viktig for miljø, trafiksikkerhet, helse og trivsel. Det skal være enkelt og attraktivt å velge miljøvennlige måter å reise på. Det gjelder for innbyggere, besøkende og de som arbeider i Lørenskog.

Trygge gang- og sykkelveier er viktig for at folk skal velge å sykle og gå. Flere sykkelveier må være adskilt fra fortau slik at gående og folk med nedsatt funksjonsevne kan ferdes trygt. For å bedre tilgjengeligheten kan kommunen etablere flere snarveier og grønne forbindelser. Dette forutsetter samarbeid med innbyggere i de aktuelle boområdene.

Bedre busstilbud på tvers av hovedtraseene vil redusere reisetiden mellom boligområder og andre målpunkt. Flere bussavganger og lavere priser vil også øke attraktiviteten. Samarbeid mellom kommuner, forskningsmiljøer, næringsliv, Ruter og andre regionale aktører er en forutsetning for å lykkes i dette arbeidet.

Ca. 75 prosent av klimagassutslipp i Lørenskog i 2018 kom fra veitrafikken. Lørenskog-samfunnet skal halvere sine utslipp innen 2030, sett i forhold til 1991.

Oppfølging

Kommunestyret har vedtatt at Lørenskog skal være en klimanøytralt drevet kommune innen 2030. Ambisjonen om redusert klimagassutslipp er en stor utfordring. Det er også en høy grad av kompleksitet med hensyn til avhengigheter og faktorer som påvirker. Behovet for å revidere temaplan for klima og energi må vurderes.

Når nye veier planlegges skal trafiksikkerhet for myke trafikanter få spesiell oppmerksomhet og prioriteres. Ved planlegging av formålsbygg skal trafiksikkerheten for brukerne undersøkes bredt og ikke bare i nærområdet til bygget.

I veidriften på vinteren skal sikkerhet og fremkommelighet på gang-/sykkelveier og fortau prioriteres. Kollektivtraseene skal også prioriteres i vinterdriften. I vårrengjøringen prioriteres gjennomgående og mye brukte gang-/sykkelveier for å legge til rette for tidlig sykling.

Utvikling av turkart som viser turmuligheter i sentrum og i marka vil være et godt folkehelse-tiltak ved at flere og nye målgrupper vil benytte kommunens tur- og friluftslivmuligheter.

I 2022 utarbeides det en handlingsplan for grønn mobilitet og samferdsel. Målet er at all vekst i transportbehovet skal tas med gange, sykkel og kollektiv da befolkningsveksten i kommunen skaper en kraftig økning i transportbehovet. Kommuneplanen sikrer at utbygging og fortetting skjer i nærheten av eksisterende kollektivknutepunkt og lokalsentre, slik at transportbehovet øker mindre. Målet er at denne økningen dekkes med miljøvennlig transport. En stor andel av korte reiser internt i Lørenskog gjøres med bil. Mange av disse reisene kunne ha vært erstattet med sykkel og gange.

Lørenskog skal videreføre satsingen på grønn mobilitet. Satsingen er viktig for miljø, trafikk-sikkerhet, helse og trivsel. Det skal være enkelt og attraktivt å velge miljøvennlige måter å reise på. Det gjelder for innbyggere, besøkende og de som arbeider i Lørenskog.

Styring av parkering og parkeringsnormer er et viktig virkemiddel for å vri transport fra bil over til sykkel, gange og kollektivtrafikk. For å se helhetlig på dette temaet er det ønskelig å utarbeide en parkeringsstrategi i kommende planperiode.

Skårersletta utvikles til et attraktivt byrom, det vil si en bygate med god fremkommelighet for syklende og gående og som også har et effektivt og godt kollektivtilbud. Det skal utarbeides en drift- og vedlikeholdsstandard for Skårersletta som skal sikre denne utviklingen.

Trygge lokalmiljø, med gang- og sykkelveier som binder kommunen og nabokommunene sammen, sikrer gode og grønne ferdselsårer for gående og syklende. Kommunen har et ansvar for å påvirke og stimulere innbyggerne til å velge miljøvennlige alternativer. Dette kan både gjøres ved å fremme alternativene i nyhetssaker, sørge for gode digitale kart og god skilting.

5. Andre satsninger og prioriteringer

De satsningsområder som følger av kommuneplanen er ikke uttømmende for hvilke prioriteringer kommunen må gjøre eller ønsker å gjøre. Dette kapittelet redegjør derfor for en del sentrale forhold som er viktig for å forbedre og utvikle kommunens drift og tjenester, og/eller som oppstår av tidsaktuelle eller særskilte forhold.

Lokaldemokratiprogram

Lørenskog er valgt ut som én av syv deltakerkommuner i kommunal- og distriktsdepartementets lokaldemokratiprogram. Departementet ønsker å synliggjøre kommuner som arbeider særlig godt med å utvikle sitt lokaldemokrati og som tar i bruk modeller som andre kommuner kan la seg inspirere og lære av. Prosjektet varer i 2 år, med oppstart første halvår 2022.

Lørenskog har høye ambisjoner på lokaldemokratiområdet, og som vekstkommune med et stort mangfold er det viktig at man jobber spesielt godt med å engasjere innbyggerne og skaper eierskap til samfunnsutviklingen.

Barn, unge og personer med flerkulturell bakgrunn deltar i mindre grad i demokratiet enn den øvrige befolkningen, både tradisjonelt sett og i vår kommune. Økt deltakelse blant disse gruppene er derfor en prioritet for å skape en sterkere tilknytning til de politiske beslutningene. I tillegg viser blant annet resultatene fra lokaldemokratiundersøkelsen at det er behov for å nå bedre ut med informasjon om politiske prosesser til alle innbyggerne i kommunen.

Gjennom dette prosjektet er det derfor viktig og nå bredt ut, samtidig som vi gjennomfører tiltak rettet mot de prioriterte gruppene. Basert på dette har prosjektet valgt ut tre satsingsområder som skal bidra til å koble innbyggerne tettere på lokalpolitikken:

1. Skape et mer åpent og tilgjengelig lokaldemokrati gjennom tilgjengeliggjøring av politiske prosesser, informasjonsarbeid og gode digitale løsninger.
2. Legge til rette for levende medvirkningsråd som har reelle påvirkningsmuligheter i politiske og administrative prosesser og saker (med ungdomsrådet som pilot).
3. Utforske nye medvirkningsarenaer for innvandrerbefolkningen og øke deltakelsen blant denne gruppen.

Oppvekstreformen

1. januar 2022 trådte barnevernsreformen i kraft. Denne reformen omtales også som en oppvekstreform fordi målene i reformen kun kan oppnås ved endringer i hele oppvekstsektoren.

Barnevernsreformen gir mer ansvar til kommunene på grunn av dens nærhet og innsikt i familienes og barnas behov, og den har et fokus på det forebyggende arbeidet og tidlig innsats.

Med barnevernsreformen overføres ansvaret for barnevernstjenesten fra barnevernsleder til kommunens administrative og politiske ledelse, samt at kommunestyret pålegges å vedta en helhetlig oppvekstplan for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. Endringene vil gi kommunene sterkere insentiver til å jobbe forebyggende og med tidlig innsats.

I tillegg til barnevernsreformen og ny barnevernslov fra 2023, er det andre statlige føringer knyttet til bedre tverrfaglig samhandling omkring barn, unge og familier, for eksempel ny lov om barnekoordinator. Det er også naturlig å se dette prosjektet som en videreføring av elementer fra både Tjenestegjennomgangsprosjektet og Velferdsrab, med de erfaringer som er gjort der, særlig med tanke på innsikt, analyse og metodikk.

Arbeidet med oppvekstreformen er organisert som et tverrsektorielt prosjekt og har valgt en bred tilnærming til utfordringene knyttet til hvordan kommunen kan jobbe mer forebyggende, og det er grunn til å anta at reformen vil medføre endringer knyttet både til kompetanseheving og arbeidsflyt, tiltakspakker og tjenestetilbud, samt lokalisering og organisasjon.

Effekter hos barn og unge av korona-pandemien og krigen i Ukraina

Det er bekymring for langtidsvirkningene etter pandemien hos barn og unge. FHI anslår at 20 prosent av barn og unge kan regnes som sårbare. Det foreligger forskningsresultater som indikerer at pandemien har gjort denne gruppen mer utsatt.

I tillegg oppleves nå en situasjon med krig i Ukraina. Kommunen skal bosette et stort antall flyktninger fra Ukraina, og omkring 40 prosent av disse er barn og unge. Erfaringer tyder på at flyktningbarn som har opplevd til dels ekstreme situasjoner, har utviklet både atferdsproblemer og psykososiale problemer, for eksempel posttraumatisk stress-symptomer.

Skolen og barnehagen spiller en avgjørende rolle i alle barns liv. Tidlig intervensjon og aktiviteter har positiv virkning på livet videre, også for flyktningbarn. Dette forutsetter at barna møter kompetente ansatte som forstår omfanget, dybden og alvoret i de påkjenningene barn som har opplevd krig utsettes for. Det blir viktig at barnehage- og skoletilbudet blir av tilfredsstillende kvalitet. Det er behov for tilstrekkelig personale som både er stabilt og kompetent.

Kommuneorganisasjonen i utvikling

Kommunen har vært i stor vekst i mange år. Veksten gir store muligheter, samtidig som den utfordrer kommuneorganisasjonen. Det kreves økt kapasitet i tjenester som ytes direkte til innbyggere som barnehager, skoler og hjemmetjenester, og det påvirker også kommuneorganisasjonen for øvrig i både støttetjenester til tjenesteytingen, i myndighetsrollene og i administrative støttefunksjoner.

Kommunen har gått fra å være en stor liten kommune til å bli en liten storkommune. Der hvor kommuneorganisasjonen tidligere var mindre og oversiktlig, blir organisasjonen større og med behov for å spesialisere og profesjonalisere ulike funksjoner.

Det er videre behov for kompetanse innen fagområder som kommunen i mindre grad har hatt behov for tidligere – enten fordi kravene fra myndighetene har økt, eller at kommunen trenger

det ut fra egne behov. Eksempler på dette er innen temaet beredskap og informasjons-sikkerhet, og innen utredning og analyse, hvor kommunen i langt større må gjøre vurderinger og analyser for å forstå utviklingen. Dette handler både om å forstå utviklingstrekkene og å gi bedre beslutningsgrunnlag både administrativt og politisk.

De foreløpige kostra-tallene for 2021¹ viser at de administrative kostnadene er noe høyere enn sammenliknbare kommuner. Imidlertid tar ikke kostra høyde for ulikheten som er mellom kommuner, selv om kommunene er like store. Lørenskog er i en spesiell situasjon når det gjelder utvikling, endring og utfordringer. Det er derfor viktig å erkjenne at det vil være behov for å prioritere at det må brukes ressurser på dette.

Lørenskog kommune er lokalisert flere steder i kommunen med ulike virksomheter. Kommunal virksomhet bidrar til stedsutvikling og aktivitet, og lokalisering har også betydning for tilgjengelighet for innbyggere og samarbeid mellom ulike fagmiljøer. En rekke leiekontrakter løper ut i løpet av planperioden. Kommunen kan ved å samlokalisere flere funksjoner både gi mer tilgjengelige innbyggertjenester, bedre samhandlingen og bli mer kostnadseffektive. Lokasjon 2025 var et forprosjekt gjennomført i 2021/2022 og anbefalingen var samlokalisering i et bygg i sentrumsområdet. Dette er under utredning.

Arbeidslivet har endret seg. Tillitsbasert ledelse er en forutsetning i kunnskapsbedrifter og pandemien har også gitt erfaringer som viser at medarbeidere både trenger og fortjener frihet til å utøve faget sitt.

En leder skal beherske både ledelse, ha god nok oversikt over fagfeltet en leder, være god på administrasjon og være operativ og strategisk på samme tid. Kommunen må derfor både satse på ledere og lederutvikling, og på hvordan lederne kan understøttes slik at de har tid til å lede.

Det er videre betydelige behov for å samhandle og koordinere mellom ulike tjenester for å sørge for helhetlige innbyggertjenester og at myndighetskrav ivaretas. Dette krever også nye roller og funksjoner. Dette fordrer tilstrekkelig kapasitet i administrative støttefunksjoner innen ulike fagfelt.

Rekrutteringsutfordringene antas å bli formidable fremover. For å sikre nødvendige og gode tjenester til innbyggerne, er kommunen avhengig av å ha nok ansatte med riktig kompetanse. Gjennom de ansatte skal kommunen sikre at kommunens tjenester ytes med tilstrekkelig kvalitet.

Kommunen som arbeidsgiver må sikre gode nok rammebetingelser for de ansatte slik at kommunen er en attraktiv arbeidsplass hvor en har godt arbeidsmiljø og gode utviklingsmuligheter. Dette handler også om å være synlige med tanke på hva kommunen jobber med både i lokalmiljøet og i de ulike fagmiljøene.

¹ De endelige kostra-tall for 2021 vil bli presentert i en egen rapport som vedlegg til økonomiplan 2023-2026.

I løpet av koronapandemien hadde kommunens nettsider 2,2 millioner "klikk" på temaet korona. Kommunen fikk nye nettsider i 2021. Målsettingen er at informasjonen der skal være med utgangspunkt i innbyggernes behov. Det skal jobbes videre med å få inn all relevant informasjon om kommunens tjenester. Samtidig skal bruken av andre kanaler som sosiale medier og møteplasser utvikles. .

Digitalisering

Den teknologiske utviklingen holder på å endre måten man jobber på. Dette kalles den digitale transformasjonen. Digitalisering handler om å bruke teknologi til å fornye, forenkle og forbedre. Det handler også om å tilby tjenester som er enkle å bruke, effektive og pålitelige. Digitalisering legger til rette for økt verdiskaping og innovasjon, og kan bidra til å øke produktiviteten i offentlig sektor.

Data/informasjon er fundament for ny tjenesteutvikling fordi all offentlig oppgaveløsning og tjenesteutvikling innebærer bruk av data. Måten man utnytter data på, er i stor endring, og åpner for helt nye måter å løse oppgaver på. Skal man lykkes med sammenhengende tjenester, må data deles i større grad. Dette kan medføre merarbeid, kulturendring, juridiske utfordringer og det krever også at alle - både i samme kommune, mellom kommuner og mellom ulike forvaltningsnivåer bruker data likt. Eksempelvis må begrepet "inntekt" bety det samme hvis kommunen skal kunne bruke data om inntekt direkte fra skatteetaten.

For å kunne nyttiggjøre seg all analyse og verdi data kan gi, må det altså til en betydelig større grad av standardisering og avklarte arbeidsprosesser. Først når dette er gjort, kan man i større grad benytte seg av robotisering, kunstig intelligens og andre nysatsninger som teknologien legger til rette for.

Det pågår mange initiativ i offentlig sektor, alle forankret i offentlig sektors digitaliseringsstrategi. Det er pekt på noen satsingsområder, og noen tiltak som går på tvers av forvaltningsnivåene og som er forankret i livshendelser som å få et alvorlig sykt barn, eller være ny i Norge.

Sektoren med desidert flest initiativ er helsesektoren, hvor satsingen på ehelse og velferds-teknologi har kommet langt. Det å utvikle gode innbyggertjenester, måter å samhandle på og å bruke teknologi for å fremme trygghet og mestring er uttalte mål. KS samordner innsatsen og det er etablert et veikart med de prioriterte satsingene. Det er et sterkt behov for gode innbyggertjenester og effektive verktøy som gir ansatte tilstrekkelig informasjon innen andre fagfelt. Eksempelvis vil oppvekstreformen være helt avhengig av dette for å lykkes.

Lørenskog kommune skal følge opp og delta i nasjonale prosjekter og være aktiv inn i nettverk og øvrige samarbeid, både lokalt og regionalt.

Heltid

Kommunen har mange deltidsansatte. Dette er ansatte som har lavere jobbsikkerhet enn dem som har hele, faste stillinger. Deltid påvirker blant annet den enkeltes muligheter til å planlegge

6. Klimabudsjett



Lørenskog kommune har ambisiøse klimamål:

- Lørenskog skal være en klimanøytralt drevet kommune innen 2030.
- Lørenskog kommune skal legge til rette for at Lørenskog-samfunnet reduserer sine klimagassutslipp med 50 prosent innen 2030 sett i forhold til 1991.
- Lørenskog-samfunnet skal være klimanøytralt innen 2050.

Disse langsiktige målene ble vedtatt i 2017, da temaplan for klima og energi ble revidert. Det første målet handler om kommunen som virksomhet. De andre målene handler om hele det geografiske området Lørenskog kommune utgjør. Det finnes ulike definisjoner på klimanøytralitet, men en kort og generell definisjon er at klimanøytralitet innebærer at man ikke slipper ut mer klimagass i atmosfæren enn det man greier å fange opp eller fjerne.

I tilknytning til temaplanen er det vedtatt en handlingsplan med tiltak som følges opp av ulike avdelinger. Hver ansvarlig avdeling må selv sørge for å sette av ressurser, både tid og penger, til å gjennomføre tiltakene. Eksempler på klimatiltak i Lørenskog:

- Klimabudsjett og -regnskap stilles som krav i alle kommunens utbyggingsprosjekter.
- I eksisterende bygg arbeides det med energisparing og bruk av nye energikilder.
- Ladepunkter anlegges både i boligsameier og på offentlige parkeringsplasser.
- Lørenskog er blitt kåret til Norges beste storkommune på klimatilpasning.
- Skoler og barnehager sertifiseres som Grønne Flagg.
- Sykkelaksjoner, urbant landbruk og miljøskole er også blant kommunens klimatiltak.

Mye godt klimaarbeid er utført i løpet av disse årene og utslippen er blitt redusert, men for å arbeide mer systematisk innføres klimabudsjett som styringsverktøy. Klimabudsjettet innlemmes som en del av det ordinære økonomiplanprosessen og vil være en del av budsjettet fra 2023. Alle sektorene i kommunen skal bidra i arbeidet med å utvikle og følge opp tiltak og virkemidler.

For å nå klimamålene kreves det at alle kommunale tjenester aktivt leter etter nye klimavennlige løsninger innenfor eget tjenesteområde og intensiverer arbeidet med å følge opp vedtaket om klimanøytralitet.

De fleste tiltak krever finansiering. I noen tilfeller kan det prioriteres midler til tiltak fra eksisterende budsjetttrammer, mens det i andre tilfeller kan være behov for nye bevilgninger. Det er også mulig å søke om midler gjennom støtteordninger som Klimasats og Enova.

Det fremlegges en egen sak i kommunestyret om klimabudsjett i samme møte som denne perspektivmeldingen behandles.

7. Finansielle måltall - økonomiske handlingsregler og styring

Økonomiske handlingsregler

Kommuneloven stiller krav om at kommunestyret skal vedta finansielle måltall for kommunen. Kommunestyret har plikt til å forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid, og de finansielle måltallene er et verktøy for langsiktig styring av kommunens økonomi.

Kommunen har disse handlingsreglene:

Handlingsregel 1 - Overskuddstrategi

Kommunens netto driftsresultat skal gjennomsnittlig utgjøre minst 2 prosent av kommunens brutto driftsinntekter i planperioden.

Handlingsregel 2 - Gjeldsstrategi

Kommunens netto gjeld målt i prosent av kommunens samlede driftsinntekter skal reduseres.

Handlingsregel 3 - Fondsstrategi

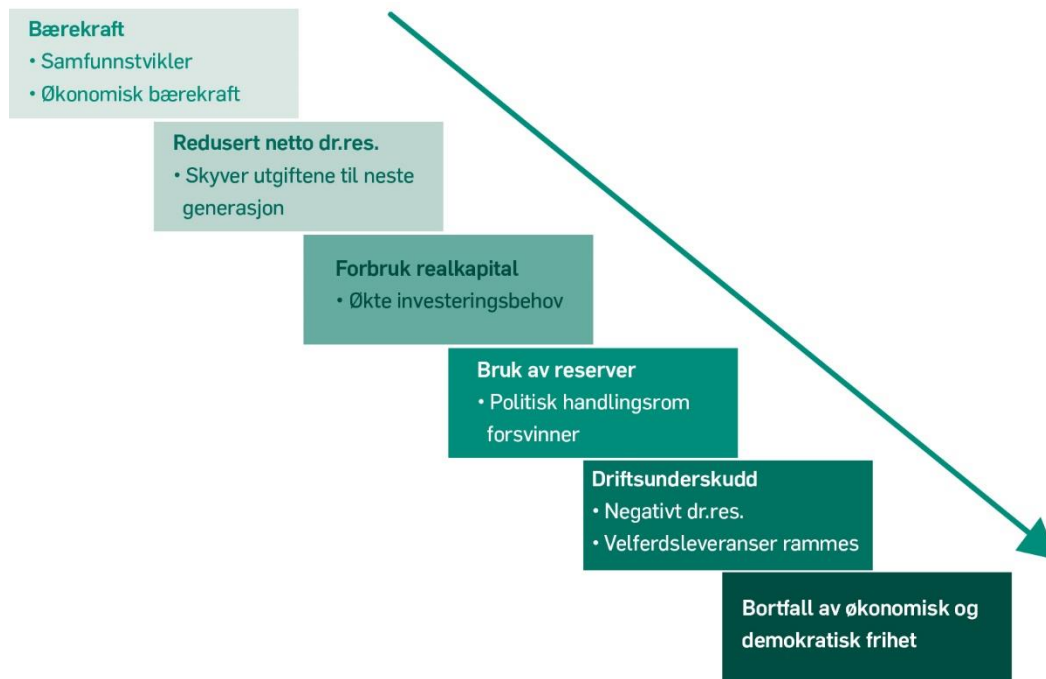
Kommunens disposisjonsfond bør utgjøre minimum 8 prosent av kommunens samlede driftsinntekter.

Økonomisk styring

Kommunaløkonomisk styring dreier seg i korte trekk om å skape seg handlingsrom; gjøre det man trenger og ønsker, men samtidig ha midler igjen til å tåle at uventede ting skjer; svært likt privatøkonomien.

Kommunen skal ikke "bare" yte tjenester, med også å ivareta rollen som samfunnsutvikler, demokratisk arena og myndighetsutøver. Dette krever også økonomisk bærekraft i tillegg til at de demokratiske og politiske prosesser er intakte.

Mangel på eller bortfall av økonomisk bærekraft, kan gi en slik utvikling fra en god og bærekraftig økonomi til bortfall av muligheten til å gjøre frie valg, reelt sett havne i Robek:



Økonomiske premisser

Kommunens økonomi påvirkes i all hovedsak av tre forhold:

- Driftsinntektene
- Driftsutgiftene
- Finansutgifter/-inntekter

Driftsinntektene

Kommunesektorens inntekter består både av frie og bundne inntekter. De bundne inntektene består hovedsakelig av øremerkede tilskudd, gebyrer og egenbetalinger, som er knyttet til spesifikke kommunale tjenester.

De frie inntektene er, i motsetning til øremerkede tilskudd, inntekter kommunene fritt kan rå over, uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. Størstedelen av inntektene kommer fra frie inntekter, det vil si skatteinntekter fra innbyggerne og rammeoverføringer fra staten.

Grovt sett kan kommunens inntekter deles i to. Den ene inntektskilden er skatt og rammetilskudd. Den andre er salgs-/leieinntekter og brukerbetaling.

Inntekts- og formuesskatt, eiendomsskatt og rammetilskudd utgjør ca. 3/4-deler av kommunens inntekter, og er den største inntektskilden. Disse inntektene har kommunen, på tross av full råderett over, liten eller ingen mulighet til selv å påvirke størrelsen på, i hvert fall på kort sikt. Inntektene avhenger i stor grad av vedtak som gjøres i Stortinget, befolkningsvekst, innbyggernes skatteevne mv.

Resterende del er overføringer/tilskudd, salgs-/leieinntekter og brukerbetaling. Gebyrinntektene innen selvkost utgjør en sentral del av salgs- og leieinntektene.

Overføringer og tilskudd er integreringstilskudd, sykelønnsrefusjoner o.l.

Salgs- og leieinntekter er blant annet husleieinntekter fra kommunale boliger.

Brukerbetalinger består i hovedsak av oppholdsbetaling i sykehjem, SFO og barnehager, kulturskole, egenandeler i helse, omsorg og mestring. Inntektene reguleres delvis i forskrifter eller årlig av Stortinget, og kommunens påvirkning av nivået er knyttet til inntekter som utgjør en marginal del av de samlede inntekter.

Lørenskog kommune har innført eiendomsskatt på næringseiendommer, dette utgjør om lag 2 prosent av kommunens driftsinntekter. Eiendomsskatt på boliger utgjør et betydelig inntekts-potensial noe som er nærmere omtalt i langtidsperspektivet.

Driftsutgiftene

På samme måte som driftsinntekter, kan driftsutgifter deles i to hovedkategorier. Den ene er lønn inklusive sosiale utgifter som utgjør ca. 60 prosent av utgiftene. Resten er kjøp av varer og tjenester, og avskrivninger.

Driftsutgiftene representerer kommunens kostnader til tjenesteproduksjon. Kommunen gir viktige tjenester til innbyggerne, og tjenesteproduksjonen søkes holdt på et relativt jevnt nivå uten for store svingninger fra år til år.

Finansutgifter/-inntekter

Utgiftene omfatter renter og avdrag på kommunens gjeld. Disse oppstår som et resultat av investeringer og graden av lånefinansiering.

Avdrag beregnes annerledes enn i privatøkonomien ved at en beregner et minsteavdrag som skal være likt avskrivningene justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på de avskrivbare anleggsmidlene.

Rentene følger av størrelsen på gjelden og de til enhver tid gjeldende rentevilkår.

Finansinntekter omfatter i all hovedsak renter på kommunens bankinnskudd. Jo høyere likviditet og rentenivå, jo høyere finansinntekter.

Kommunaløkonomisk bærekraftsmodell (KØB)

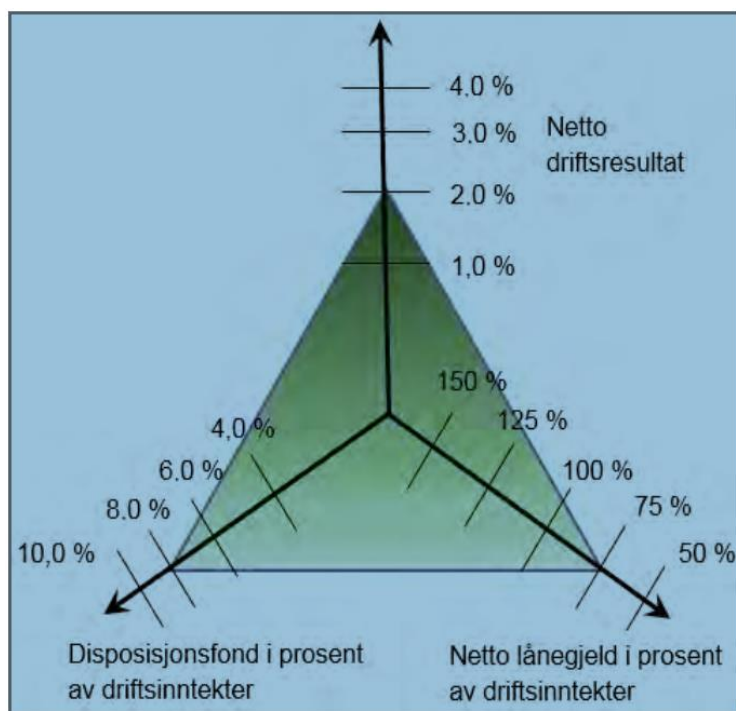
Som i fjorårets perspektivmelding, benyttes kommunaløkonomisk bærekraftmodell som illustrasjon på sunn kommuneøkonomi. Modellen tar utgangspunkt i Riksrevisjonens undersøkelse av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning.

Modellen skal, gjennom å beskrive økonomisk balanse eller ubalanse, og sammen med de finansielle måltall, bidra til langsiktig styring, bærekraft og forutsigbare kommunale tjenester.

Riksrevisjonen legger til grunn i denne modellen at kommunene må ta utgangspunkt i 3 forhold:

- Gjeldsnivå
- Driftsresultat
- Disposisjonsfond.

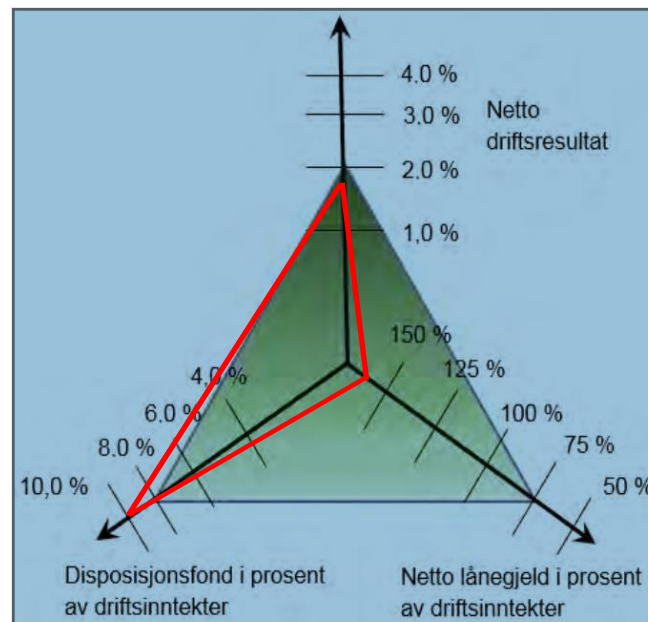
Økonomisk bærekraft opprettholdes når trekanten er tilstrekkelig stor og når det er balanse mellom størrelse på gjeld, netto driftsresultat ("overskudd") og fond. Det betyr at kommunens økonomiske parameter ideelt sett bør være slik for å være i balanse:



- Gjeldsnivået er maksimalt 75 prosent av driftsinntektene
- Disposisjonsfondet er minst 8 prosent av driftsinntektene
- Driftsresultatet er minst 2 prosent av driftsinntektene

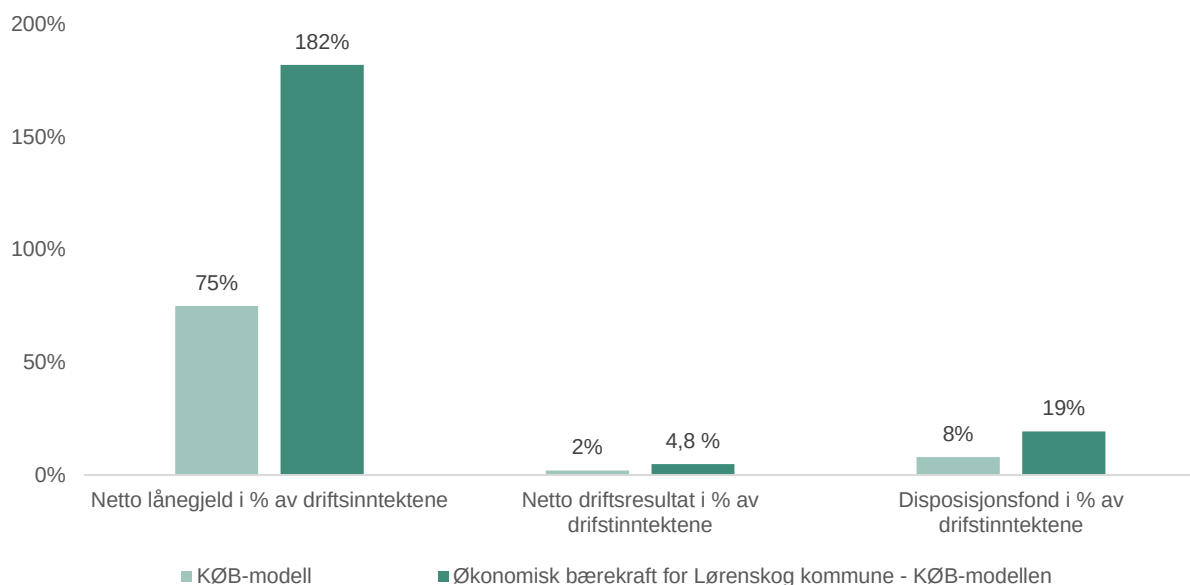
Lørenskog kommune og kommunaløkonomisk bærekraftsmodell

Dersom en tar utgangspunkt i KØB-modellen, og beskriver Lørenskog situasjon (med rødt), vil det se slik ut:



Som det går frem av illustrasjonen, er det basert på regnskap 2021, en betydelig ubalanse i kommunens økonomi.

Hvis en legger kommunens gjeldsnivå til grunn, basert på budsjett 2022, og beregner teoretisk hvordan de to øvrige parameter må være for å skape en ideell balanse, vil man måtte ha disse resultat:



Regner man dette om til økonomiske størrelser, vil dette bety at netto driftsresultat måtte vært ca. 170 mill. kr og disposisjonsfondet måtte vært nesten 700 mill. kr:

	Netto lånegjeld	Netto driftsresultat	Disposisjonsfond
KØB-modell			
Lørenskog 2022 – kr	6,4 mrd. kr	10 mill. kr	365 mill. kr
Lørenskog ved bruk av KØB-modell – i kr		170 mill. kr	675 mill. kr
Differanse i kr – dagens situasjon		-160 mill. kr	-310 mill. kr

Med et så høyt nivå på lånegjelden sett opp mot inntektene, burde altså netto driftsresultat vært minst 4,8 prosent, og disposisjonsfondet burde vært minst 19 prosent av driftsinntektene.

Dette er en teoretisk modell, og slike økonomiske resultat og forutsetninger for økonomisk balanse er også helt urealistiske. Men de illustrerer hvor krevende et slikt gjeldsnivå er, og hvilke risikoer dette medfører.

Hvordan påvirke kommunens økonomiske situasjon på sikt?

Modellen tar altså utgangspunkt i kommunens gjeldsnivå. Gjeldsnivået kan kun reduseres ved at fremtidig investeringsnivå reduseres og/eller en høyere andel av kommunens disponible midler benyttes til å egenfinansiere investeringene, eller eventuelt at man betaler mer i avdrag.

Lørenskog kommune må ha et langsiktig perspektiv og bruke lang tid på å oppnå målsettingene i handlingsreglene. Alternativet er dramatiske kutt, både på drifts- og investeringsnivå, noe som verken er forsvarlig, mulig eller ønskelig.

Man kan se for seg tre mulige tiltak, enten hver for seg eller aller helst i en kombinasjon:

- Øke inntektene
- Redusere driftsutgiftene
- Redusere investeringsnivået

Mulighetene for å øke inntektene er relativt små. Det legges derfor til grunn at inntektene i all hovedsak vil utvikle seg i takt med befolkningsveksten og -sammensetningen. De demografiske endringer og veksten i utgifter som er knyttet til denne, forutsettes utlignet gjennom inntektssystemet, og eventuelt endringer i veksttilskudd. Beregninger av denne utviklingen er omtalt i langtidsperspektivet senere i dokumentet.

"To grep – En strategi"

I forrige perspektivmelding ble "To grep - En strategi" lansert som en måte å bedre balansen i kommunens økonomi.

De to grepene handler om å redusere investeringsnivået og å redusere veksten i driftsutgiftene, dvs. at veksten i driftsutgiftene er lavere enn veksten i driftsinntekter. En slik strategi skal bidra til en mer bærekraftig økonomiforvaltning.

Denne modellen forutsetter at man over en periode holder veksten i driftsutgiftene på et lavere nivå enn veksten i driftsinntektene. Dette skaper, dersom veksten er lav nok, en akkumulativ effekt som gjør at en får et stadig bedre driftsresultat dersom størrelsen på investeringer ligger fast. Det betyr at man etter noen år kan tillate seg å benytte en større andel av veksten i driftsinntektene.

En slik modell er svært ambisiøs og krevende, men helt nødvendig for ikke å forsterke den økonomiske ubalansen. Ekstra krevende blir det når en stor del av inntektsveksten må benyttes til å håndtere en allerede stor gjeld og en ytterligere økning av gjelden som følger av allerede vedtatte/iverksatte investeringer.

Prioritering og styring

En slik strategi – med to avgjørende grep; senke investeringsnivået og redusere veksten i driftsutgifter har noen konsekvenser. Det vil kreve strenge prioriteringer og stram styring fremover for å unngå at kommunen flytter seg ned et eller flere trinn i bærekraftstrappa.

Det vil stille krav til:

- Effektivisering og kritisk blikk på hvilke tjenester kommunen yter og kan yte.
- At nye tiltak må utsettes til det langsiktige økonomiske handlingsrom er opprettet.
- Streng disiplin hva gjelder å følge de plan- og bevilgningsprosesser som er vedtatt.

Kommunen er imidlertid i en heldig situasjon; kommunen er i vekst og har reserver som gjør at det er rom for å bruke litt tid.

8. Kommunale planer

Kommunale planer

Et godt planverk med gode planer er en forutsetning for å kunne utvikle og yte kommunens tjenester på en god nok måte. Det skaper en langsiktig, systematisk og kunnskapsbasert tilnærming og ikke minst grunnlag for politiske prioriteringer.

Kommunen utarbeider et betydelig antall planer årlig. Planene kan enten være en naturlig oppfølging av kommuneplanen, de kan være en del av en særskilt lokal satsning eller en politisk beslutning eller en følge av statlige pålegg eller reformer.

Planarbeid krever kunnskap, ressurser og kapasitet. En ikke ubetydelig del av kommunens fagressurser og ledelse er til enhver tid involvert i planarbeid. Viktigheten av planer tilsier at slik prioritering av ressursene er helt nødvendig. Imidlertid er det behov for en mer systematisk tilnærming til planarbeidet, blant annet når det gjelder å ha en oversikt over hvilke planer som skal utarbeides, hvilke ressurser vil kreves i planarbeidet og hvordan planer henger sammen osv.

Kommunedirektøren har en ambisjon om at planbehovet vurderes en gang per år, og at man gjennom arbeidet med perspektivmeldingen foretar en vurdering av og beslutter planbehovet for kommende år. En slik beslutning vil skape en bedre oversikt over samlet planbehovet, og gi bedre grunnlag for planlegging av ressursbruk, både hva gjelder interne ressurser og eventuelt behov for bevilgninger i økonomiplanen som fremmes senere på året.

Plantyper

Kommuneplanen

Kommuneplanen er kommunens viktigste og høyst rangerte plan og styrer all planlegging i kommunen og setter mål for hvordan Lørenskog-samfunnet skal utvikles. Den gjelder hele Lørenskog og angår derfor alle som bor, jobber og lever i kommunen.

Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel.

Planen har vanligvis et 12-års perspektiv og revideres hvert 4. år.

Kommunedelplaner er planer som følger og omfatter begrensede forhold, tema eller virksomhetsområder. Utarbeidelse og behandling av kommunedelplaner følger de samme bestemmelser som kommuneplanen. Kommunedelplaner forutsettes ikke utarbeidet på andre områder enn hvor det kreves, enten fordi det følger av plan- og bygningsloven, eller fordi det for eksempel er en forutsetning for tilskudd/bevilgninger fra overordnet myndighet.

Økonomiplan

Økonomiplanen er kommuneplanens handlingsdel og beskriver hvordan satsninger i kommuneplanens skal følges opp med konkrete tiltak og bevilgninger. Økonomiplanens år 1 er årsbudsjettet.

Økonomiplanen er 4-årig og revideres årlig.

Arbeidet med økonomiplan starter opp med utarbeidelse og politisk behandling av perspektivmeldingen.

Temaplaner

Dette er planer som følger opp tema/fagområder, initiert av de forhold som er nevnt innledningsvis. Temaplaner har et tydelig formål, en poengtert utfordringsbeskrivelse, mål og delmål og foreslår konkret tiltak.

Temaplaner brukes i de tilfeller det er åpenbart at formålet og utfordringsbildet må følges opp av tiltak.

Strategiplaner

Strategiplaner trekker primært opp hovedmål og langsiktige veivalg som følger av planbehovet. Planen har et tydelig formål og en poengtert utfordringsbeskrivelse. En strategiplan vil ikke foreslå tiltak. Dette kan enten komme i særskilte handlingsplaner, eller i økonomiplanen.

Strategiplaner brukes i de tilfeller det trekkes opp mer langsiktige strategier og veivalg, men der tiltakene kan ha behov for hyppigere revisjon.

Tema- og strategiplaner har samme plass og vekt i planhierarkiet.

Handlingsplaner

En handlingsplan følger primært av en strategiplan. Handlingsplanen følger opp strategier og veivalg med konkrete tiltak. Fordelen med egne handlingsplaner er at tiltak kan endres uten at en har behov for å revidere strategier.

Virksomhetsplaner

Virksomhetsplaner er administrative planer som utarbeides for å følge opp vedtak i årsbudsjettet eller andre politiske eller administrative beslutninger. Virksomhetsplaner behandles ikke politisk.

Reguleringsplaner

Reguleringsplanen består av plankart, planbestemmelser og planbeskrivelse og beskriver hvordan kommunens arealer kan utnyttes.

Reguleringsplaner er ikke med i oppsettet nedenfor da disse planer oppstår fortløpende.

Planer i 2023

For 2023 planlegges følgende planer utarbeidet:

Kultur (KUL):

Planens navn	Type plan	Politisk behandling	Samarbeidende sektorer
Kulturplan	Temaplan	Q1/23	HOM
Plan for kulturskolen	Temaplan	Q2/23	
Plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv	Temaplan	Q4/23	HOM
Naturmangfoldsplan	Temaplan	Q4/23	SOS

Helse, omsorg og mestring (HOM):

Planens navn	Type plan	Politisk behandling	Samarbeidende sektorer
Boligplan	Temaplan	Q2/23	SOS, TEK, KUL
Strategisk kompetanseplan HOM	Strategiplan	Q2/23	STYV

Oppvekst og utdanning (OUS):

Planens navn	Type plan	Politisk behandling	Samarbeidende sektorer
Oppvekstplan	Strategiplan	Q4/23	KUL og HOM
Kvalitet i barnehage og skole	Temaplan	Q3/23	
Kvalitet i barnevernet – strategisk plan	Temaplan	Q3/23	HOM
Temaplan for mangfold og inkludering-flyktninger og innvandrere – strategiskplan	Temaplan	Q4/23	HOM
Plan for barnehage- og skoleutbygging	Temaplan	Q4/23	

Teknisk (TEK):

Planens navn	Type plan	Politisk behandling	Samarbeidende sektorer
Eiendomsstrategi	Strategiplan	Q2/23	Alle
Parkeringsstrategi - oppfølging av handlingsplan for grønn mobilitet og samferdsel	Strategiplan	Q2/23	Alle

Strategi og samfunnsutvikling (SOS):

Planens navn	Type plan	Politisk behandling	Samarbeidende sektorer
Kommuneplanens arealdel	Kommuneplan	Q1/23	Alle
Revisjon næringsplan	Temaplan	Q4/23	

Styring og virksomhetsutvikling (STYV):

Planens navn	Type plan	Politisk behandling	Samarbejdende sektorer
HR-strategi	Strategiplan	Q1/23	Alle
Digitaliseringsstrategi	Strategiplan	Q1/23	Alle
Anskaffelsesstrategi	Strategiplan	Q1/23	Alle



9. Folkehelse

Folkehelsemål

Lørenskog kommunes gjeldende folkehelseoversikt er kommunens kunnskapsgrunnlag for folkehelsearbeid. Kommunen skal fastsette mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet for å møte kommunens folkehelseutfordringer gjennom planverk. Mål og strategier skal forankres i planprosessene etter plan- og bygningsloven.

Folkehelseoversikt for 2021-2024 angir følgende utfordringer som skal prioriteres og følges opp i sektorene i mål, strategier eller tiltak:

- Psykisk helse og konsekvenser av koranapandemien
- Befolkningsvekst og tilhørighet
- Fysisk aktivitet og overvekt
- Sosial ulikhet i helse

Handling:

Lørenskog kommune skal:

- Iverksette tiltak innenfor prioriterte områder som imøtekommer utfordringer
- Integrere folkehelse i kommunale planer, utviklingsarbeid og i tiltak i alle sektorer
- Legge til rette for at innbyggere kan ta gode helserelaterte valg

Oppfølging og prioriteringer i økonomiplanen:

- Lørenskogs gjeldende folkehelseoversikt skal oppdateres årlig og være tilgjengelig for alle på kommunens nettside. Folkehelseoversikten skal brukes som kunnskapsgrunnlag for etablering av tiltak i alle sektorer.
- Kommunen skal følge opp prioriterte innsatsområder for folkehelse i planverk ved rullering. Tiltak skal forankres i planer eller etableres som oppfølging av planer i alle sektorer.
- Tiltak skal også iverksettes som direkte oppfølging av utfordringer relatert til befolkningens helsetilstand.
- Kommunen skal følge opp eventuelle varige negative konsekvenser av koronapandemien for befolkningen, og iverksette nødvendige tiltak for å imøtekomme disse.
- Kommunen skal prioritere tverrsektorielt samarbeid i utvikling, iverksetting og oppfølging av folkehelsetiltak.

I sak om ny folkehelseoversikt for 2021-2024 ble det lagt frem forslag til endringer av kommunes folkehelsearbeid, for å sikre prioritering av folkehelse i alle sektorer, helhet og systematikk i folkehelsearbeidet og tverrsektorielt samarbeid.

Økte stillingsressurser til koordinering av folkehelsearbeidet skal vurderes i forbindelse med budsjettarbeidet for 2023 for å sikre planforankring, mobilisering av ressurser, etablering av tiltak og tverrsektorielt arbeid og samarbeid.

10. Kommuneproposisjonen 2023

Regjeringens politikk for kommunesektoren

Et velfungerende og tillitsskapende demokrati

Regjeringen vil gjennom en helhetlig politikk for kommunesektoren legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner over hele landet skal være i stand til å tilby nødvendige og tilpassede velferdstjenester. Regjeringen vil legge til rette for at folk kan bo der de vil, gjennom å sikre gode grunnleggende tjenester i hele landet.

Rammefinansiering skal fortsatt være bærebjelken i finansieringen av kommunesektoren. Kommunenes inntektssystem skal brukes til å utjevne de økonomiske forskjellene mellom kommunene, og det samlede finansieringssystemet skal sikre at forholdet mellom inntekter og faktiske oppgaver samsvarer bedre.

Gode fellesskapstjenester som er tilgjengelig for alle skal redusere forskjeller og forebygge ensomhet. Bykommuner har en sentral rolle i dette arbeidet. Forskjeller i levekår mellom fattige byområder og resten av landet øker. Regjeringen vil ta tak i utfordringer knyttet til levekår, sosial mobilitet og barnefattigdom i byene.

Et velfungerende kommunalt selvstyre skal gi rom for skreddersydde lokale løsninger, innovasjon og utvikling. Men det forutsetter at kommunene sikres økonomiske ressurser og juridisk handlingsrom til å løse velferdsoppgavene lokalt.

Utviklingen av det lokale demokratiet skjer blant annet gjennom desentralisering av oppgaver, og regjeringen vil derfor vurdere å overføre enkelte oppgaver fra statsforvalterne til fylkeskommunene. Regjeringen ønsker å styrke fylkeskommunen som samfunnsutvikler.

Krigen i Ukraina

Invasjonen av Ukraina har skapt den største humanitære katastrofen i Europa siden andre verdenskrig. Flere millioner ukrainere har flyktet fra landet, først og fremst kvinner og barn. Alle europeiske land bistår i denne situasjonen, også Norge. Norske kommuner er anmodet om å bosette 35 000 personer i 2022. Det er fortsatt usikkert hvor mange som vil komme, og regjeringen tar høyde for at antallet kan bli betydelig høyere.

Kommunene er i utgangspunktet kompensert for kostnader ved mottak og bosetting gjennom ulike tilskudd, først og fremst vertskommunetilskuddet og integreringstilskuddet. Utgifter, hovedsakelig innenfor helse- og barnevernsområdet, kan likevel variere betydelig mellom vertskommuner.

I forbindelse med behandlingen av Prop. 78 S, hvor det ble lagt fram forslag om økte bevilgninger i statsbudsjettet for 2022 som følge av krigen i Ukraina, ble det vedtatt å øke skjønnstilskuddet med 170 mill. kr for å fordele til vertskommuner som har vesentlige utgifter til ukrainske flyktninger i mottaksfasen som ikke blir dekket av vertskommunetilskuddet. Det er

innført et nytt, øremerket tilskudd som gir kommunene økonomisk trygghet når bosettingskapasiteten økes.

Kommuneøkonomi

Kommunesektoren har de siste to årene stått i første linje under pandemien. Til tross for det, viser resultatene at kommunene samlet sett har god kontroll på økonomien. Det økonomiske fundamentet er svært godt ved inngangen til 2022, blant annet som følge av en ekstraordinær høy skatteinngang på slutten av 2021. Foreløpige tall viser at netto driftsresultat for 2021 blir 4,7 prosent for sektoren samlet.

Som følge av gode resultater, har kommunesektoren bygd opp solide disposisjonsfond. Ved inngangen til 2022 utgjorde sektorens disposisjonsfond 13,7 prosent av driftsinntektene.

Regjeringen har lagt opp til at kommunesektoren kompenseres samlet for de direkte virkningene av pandemien. På bakgrunn av tall fra arbeidsgruppen som har kartlagt de økonomiske konsekvensene av koronautbruddet for kommunesektoren, anslås det at sektoren samlet sett ble kompensert med 2 mrd. kr utover de beregnede virkningene av pandemien i 2020. Arbeidsgruppen som ser på kommunesektorens kostnader i forbindelse med pandemien, har levert sin sluttrapport om kostnadene i 2021.

Merutgifter og inntektsbortfall i 2021 anslås til om lag 16,1 mrd. kr, fordelt med 12 mrd. kr på kommunene og 4,1 mrd. kr på fylkeskommunene. Det er bevilget om lag 15,8 mrd. kr i kompensasjon for merutgifter og mindreinntekter for 2021. Når disse årene ses under ett, er dermed kommunesektoren samlet sett kompensert utover de beregnede virkningene av pandemien i 2020 og 2021.

Arbeidsgruppen skal levere en siste rapport innen 1. september 2022. Denne vil omhandle første halvår 2022. Det er bevilget om lag 0,6 mrd. kr for å kompensere kommunene for utgifter til vaksinasjon i 2022. Regjeringen vil i forbindelse med nysalderingen av 2022-budsjettet vurdere kompensasjonen for 2022.

Frie inntekter

	Sektoren samlet	Herav kommunene
Frie inntekter i mrd. kroner	1,8 - 2,3	1,2- 1,5
-herav demografikostnader	1,4	0,9
Veksten i frie inntekter	0,4 - 0,9	0,3- 0,6

For at kommunesektoren skal kunne forvalte sitt samfunnsoppdrag på en god måte, er det viktig at det økonomiske handlingsrommet er godt. Regjeringen legger opp til en realvekst i sektorens frie inntekter på mellom 1,8 og 2,3 mrd. kr i 2023. Inntektsveksten for 2023 som varsles i denne proposisjonen, er regnet fra anslått inntektsnivå i 2022 i revidert nasjonalbudsjett 2022, med fratrekk for ekstraordinære og midlertidige skatteinntekter anslått til 14 mrd. kr.

Veksten skal blant annet dekke merutgifter som følge av anslåtte økte demografiutgifter og pensjonskostnader på om lag 1,4 mrd. kr. 900 mill. kr av dette gjelder kommunene. Kommunal- og distriktsdepartementet anslår en nullvekst i kommunesektorens samlede pensjonskostnader utover anslått lønnsvekst i 2023

I statsbudsjettet for 2023 vil tilleggskompensasjonen for kommuner med færre enn 3 200 innbyggere, som har høye utgifter til ressurskrevende tjenester (kapittel 575, post 61), bli foreslått økt med 25 mill. kr til 80 mill. kr.

Langsiktige utfordringer

Kommunesektoren står overfor langsiktige utfordringer som den må være rustet til å håndtere. Blant annet er kommunenes kostnader som følge av endringer i befolkningssammensetningen ventet å øke. Kostnadsveksten skyldes hovedsakelig at andelen eldre i befolkningen øker, og derav økte utgifter innenfor helse- og omsorgstjenesten og pensjonsutbetalingene. Arbeidskraftsbehovet vil bli større, samtidig som andelen innbyggere i yrkesaktiv alder går ned. Disse utviklingstrekkene vil bidra til et redusert handlingsrom i statsbudsjettene framover, noe som også vil kunne få betydning for kommunerammene.

Innbyggerne har store forventninger til kvaliteten på tjenestetilbudet de mottar fra kommuner og fylkeskommuner, og forventningene vil trolig øke i tiden som kommer.

Kommunesektoren må også være rustet i møte med overgangen til et lav- og nullutslippssamfunn, og til å takle varslede klimaendringer og konsekvensene av dette.

Det grønne skiftet vil kreve omfattende arealbruk både til fornybar energi og nye grønne næringer. En viktig premisse for gjennomføringen av det grønne skiftet, vil nettopp være at de lokalsamfunn som avstår verdifulle arealer til slike formål, sikres sin rettmessige andel av verdiskapningen.

Pandemien har satt spor, og det er grunn til å tro at det er et oppdemmet behov for tjenester innenfor barnevern, rusomsorg og psykisk helsevern.

Norge har en kommunesektor som hele tiden tenker og må tenke nytt i sin organisering og tjenesteproduksjon. Med det utfordringsbildet kommunesektoren står overfor i årene som kommer, blir det enda viktigere å ha søkelyset på innovasjon og nytenkning.

Å skape mer velferd

Regjeringen vil legge til rette for at kommunesektoren kan løse sitt viktige samfunnsoppdrag, ved å sørge for at kommunene har gode rammebetingelser til å opprettholde nivået på tjenestene, og til å videreutvikle tjenestene og organisasjonen.

Det gjennomføres allerede et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid i kommunesektoren for å frigjøre ressurser, slik at kommunene skal kunne gi innbyggerne flere og bedre tjenester. Gjennom effektivisering kan det kommunale tjenestetilbudet styrkes utover det som følger av inntektsveksten.

I Hurdalsplattformen står det at regjeringen vil at kommunenes inntektssystem skal brukes til å utjevne de økonomiske forskjellene mellom kommunene, og inntektssystemet til kommunene skal sikre at forholdet mellom inntekter og faktiske oppgaver samsvarer bedre. Et offentlig utvalg, som ble nedsatt i mai 2020, foretar nå en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet. Utvalget skal levere sin utredning i løpet av august 2022. Regjeringen tar sikte på å legge fram forslag til nytt inntektssystem for kommunene i kommuneproposisjonen for 2024, våren 2023.

Digitalisering og bruk av ny teknologi er en forutsetning for å lykkes med å fornye offentlig sektor, og digitalisering er også et viktig virkemiddel for innovasjon. I Hurdalsplattformen står det at regjeringen vil gjennomføre et taktskifte i digitaliseringen av offentlig sektor.

Regjeringen vil at kommunene selv skal ha demokratisk kontroll og styring over velferdstjenestene. Regjeringen vil derfor redusere omfanget av kommersielle aktører i velferden. Alle innbyggere skal ha tilgang til tilpassede velferdstjenester av god kvalitet gjennom det offentlige, med minst mulig bruk av kommersielle aktører.

Regjeringen vil oppnevne et utvalg for å utrede og vurdere alternative løsninger til kommersiell drift for den delen av de skattefinansierte velferdstjenester som ytes av private kommersielle aktører.

Bærekraftsmålene bør i størst mulig grad være en integrert del av de ordinære planleggings- og prioriteringsprosessene i kommuner og fylkeskommuner.

I møte med nye utfordringer må offentlig sektor være utviklingsorientert. Regjeringen ønsker i den forbindelse et forsterket partssamarbeid som sikrer et godt tjenestetilbud framover. Regjeringen har satt i gang en tillitsreform i offentlig sektor, der partene i arbeidslivet og kommunesektoren er sentrale, og ønsker større handlingsrom for kommunale myndigheter, og mer faglig frihet for førstelinjen. Målet er at reformen på lengre sikt skal gi økt kvalitet på velferdstjenestene. I tillitsreformen kan det også være aktuelt å innføre forsøk med fritak fra lover og regler.

Levende lokaldemokrati

Motivasjonen for å delta i lokalpolitikken og i det lokale organisasjonslivet er en gjensidig avhengighet og solidaritet i samfunnet. De lokale folkevalgte har dessuten en kunnskap om de lokale forholdene som gjør det mulig å tilpasse politikken til innbyggernes ønsker og lokalsamfunnets forutsetninger. Dette fører til en variasjon som er verdifull og som avspeiler ulike preferanser i befolkningen.

Regjeringen ønsker et sterkt lokaldemokrati, med rom for lokalt tilpassede løsninger, der innbyggere har flere ulike kanaler for å delta og engasjere seg i lokaldemokratiske prosesser og gi uttrykk for sine meninger. Et levende lokaldemokrati er grunnsteinen i folkestyret.

I Norge har man høy tillit både mellom hverandre og til politiske aktører og institusjoner, men tillit er ingen selvfølge. Trusler mot demokratiet, som for eksempel ytre påvirkning av valg,

spredning av desinformasjon gjennom sosiale media og internett og hatytringer og trusler mot politikere, kan bidra til å svekke tilliten til myndigheter og oppslutning om valg.

Regjeringen har i tillegg tatt initiativ til et lokaldemokratiprojekt, der deltakerkommunene skal prøve ut og utvikle ulike kanaler for deltakelse. Målet er økt mulighet for innbyggermedvirkning også mellom valg. Departementet legger til rette for erfaringsutveksling og læring mellom kommunene, og at kommuner med ulike forutsetninger blir inspirert til å legge til rette for demokratisk deltakelse fra innbyggerne.

11. Langtidsperspektiv/-scenario

Hensikten med et langtidsperspektiv/-scenario er å vise sannsynlig framtidig utvikling i befolkningsvekst, investeringsbehov og behov for kvantitativ utvikling av tjenester, sett i forhold til gitte forutsetninger. Dette er følgelig ingen prognose, men en vurdering - et bilde - av hvordan fremtiden kan se ut dersom gitte forutsetninger slår til - altså et scenario.

Utvikling i kommunens økonomi påvirkes i sterk grad av befolkningsvekst. I langtidsperspektivet vises det hvordan kommunens inntekter og utgifter påvirkes av befolkningsvekst og investeringsbehov, og hvordan kommunens økonomi vil utvikle seg.

Valgt perspektiv er 10 år.

Forutsetninger

Det er i langtidsperspektivet lagt til grunn at endrede inntekter som følger av inntektssystemet, sammen med brukerbetaling, i det alt vesentlige vil finansiere demografiutgiftene. Det forutsetter imidlertid at kostnadsutviklingen i demografifølsomme tjenester er i tråd med de forutsetning som ligger i inntektssystemet. Økte standarder vil for eksempel øke utgiftene utover det som staten gjennom inntektssystemet kompenserer for, og følgelig skape finansielle utfordringer.

Det er også forutsatt at gebyrinntektene vil finansiere investeringer innen selvkostområdene.

Det legges til grunn i langtidsperspektivet at kommunens finansinntekter øker i tråd med fremtidige renteforventninger.

Gjeldsutviklingen vil kunne endre seg dersom investeringene får en alternativ finansiering, enten i form av tilskudd, større grad av egenfinansiering i form av bruk av overskudd eller ved for eksempel salg av eiendommer.

Demografiutvikling og boligbygging

Enhver kommune ønsker seg befolkningsvekst. Veksten skaper ny aktivitet og bidrar vanligvis til å skape demografisk balanse. Å si hva som er årsaken til veksten, er ikke uten videre åpenbar. Enten kan man si at boligbygging bidrar til befolkningsvekst, eller man kan si at befolkningsveksten fører til boligbygging. Årsak og virkning er ikke helt tydelig.

Det er imidlertid åpenbart at en global og nasjonal urbaniseringstendens forsterker flytting fra rurale til mer sentrale strøk. Dette skaper etterspørsel etter boliger. Lørenskogs sentrale beliggenhet i randsonen til Oslo, hvor boligbyggingen for øvrig er relativ beskjedent, fører til stor etterspørsel etter boligen utenfor hovedstaden. Lørenskog har for øvrig i stor grad bidratt til å tilby boliger til de som etterspør det, og i så måte utøvd et stort samfunnsansvar.

Boligprisene i Lørenskog har også vært lavere enn prisene i Oslo det siste tiåret. Det har sannsynligvis forsterket Lørenskog sin attraktivitet.

Den kraftige befolkningsveksten i kommunen de siste årene skal også sees i lys av at det har vært en lang periode med lav prisvekst, et lavt rentenivå (sett i et langt perspektiv) og en generelt lav uro for den privatøkonomiske fremtiden.

Per første halvår 2022 oppleves det en betydelig prisvekst på drivstoff, elektrisitet, en rekke matvarer og råvarer til matvareindustrien, samt til materialer innen byggevareindustrien. I tillegg til dette har Norges Bank varslet syv rentehevinger innen utgangen av 2023, noe som kan bety en rentøkning på 1,75 % -poeng. For mange kan dette medføre en dobling av renteutgifter.

I dette bildet er det også usikkert i hvilken grad lønnsoppgjørene kompensere for prisveksten. Arbeidsgivere og sentrale myndigheter ønsker å holde lønnsoppgjørene på et moderat nivå av frykt for å komme inn i en lønns- og prisspiral som vil være hemmende for Norges konkurranseevne. Uten å tegne et for dystert fremtidsbilde, så skal disse faktorene nevnes fordi de kan og vil påvirke folks økonomi og kan også ha innvirkning på flyttemønsteret i landet de nærmeste årene.

Boligbygging

Det er sterk vilje til boligutvikling i kommunen, og ved inngangen til 2022 var det ca. 2 300 nye boliger under oppføring. I tillegg er det potensiale for ytterligere ca. 1 400 nye boliger i vedtatte reguleringsplaner. Dette indikerer at befolkningsveksten også vil holde seg høy i tiden framover, forutsatt at den økonomiske situasjonen nevnt over ikke vesentlig påvirker innflyttingen til kommunen.

Det er områdene med høy boligbygging som vil ha den største veksten. Skårerødegården og Lørenskog sentrum vil fortsette å vokse. Mot slutten av tiårsperioden vil utbyggingen av Fjellhamar være i gang og veksten øker også betydelig i det området.

Befolkningsprognoser

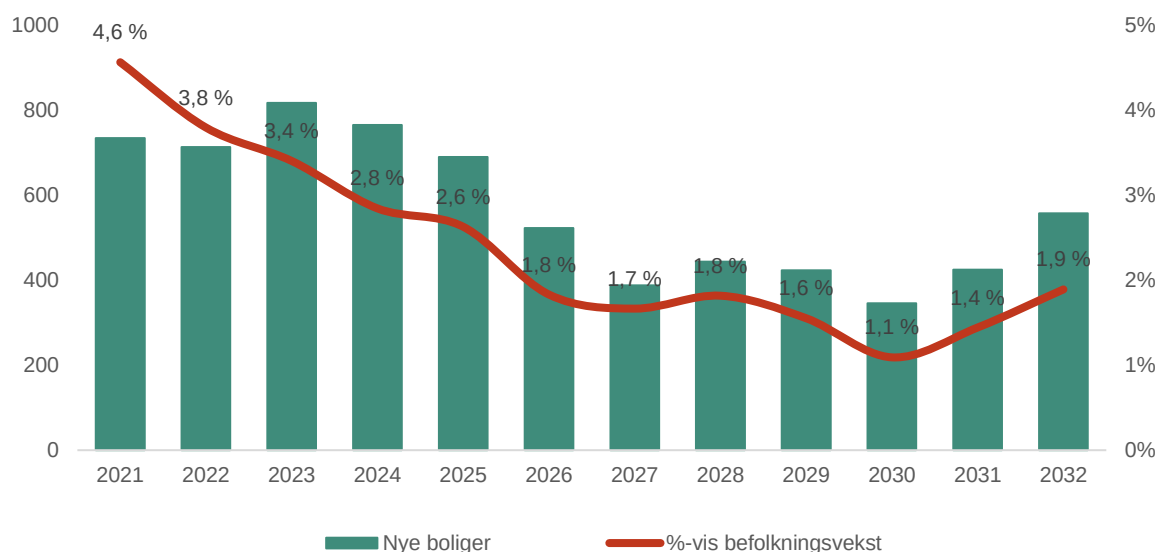
Lørenskog kommune beregner egne befolkningsprognoser årlig. Prognosen baserer seg på en gitt boligprognose og erfaringstall fra SSB for tidligere år. Erfaringstallene omfatter indikatorer for boligmarked, demografi, arbeidsmarked og levevilkår.

Koronaårene 2020 og 2021 utviklet seg svært ulikt de tidligere årene. I 2020 ble det tatt i bruk et svært høyt antall boliger uten at befolkningsveksten økte tilsvarende. I 2021 derimot var dette endret, og kommunen fikk en rekordhøy vekst til tross for en moderat boligvekst sammenliknet med tidligere år.

I siste befolkningsprognose var erfaringstall fra 2020 tatt med i beregningen. Faktiske tall viser at Lørenskog mest sannsynlig vil få en høyere vekst enn prognosen tilsier. Det antas allikevel at trendene vil bli den samme, men at folketallet vil bli noe justert i forhold til dagens prognose. Ny befolkningsprognose publiseres i juni og skal ligge til grunn for økonomiplanen for 2023-26.

Ifølge gjeldende prognose forventes en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på 2,9 prosent de neste 5 årene. Deretter vil den avta til rundt 1,1 prosent mot 2030, dog med en ganske betydelig usikkerhet. Veksten frem mot 2025 antas å være rimelig sikker.

Den betydelige usikkerhet som ligger i prognosen etter 2025, skyldes at prognosen i stor grad er basert på planlagt boligbygging, dvs. at veksten i befolkning skyldes antall tilgjengelige boliger. Man kan jo tenke seg, som tidligere nevnt, at det delvis kan være omvendt, at boligbygging endrer seg i takt med forventning om og vurdering av hvor mange som vil flytte til Lørenskog kommune. Likeledes kan lokalt og regionalt arbeidsmarked påvirke tilflytting. Politiske prioriteringer og retningsvalg er selvsagt også av sentral betydning.

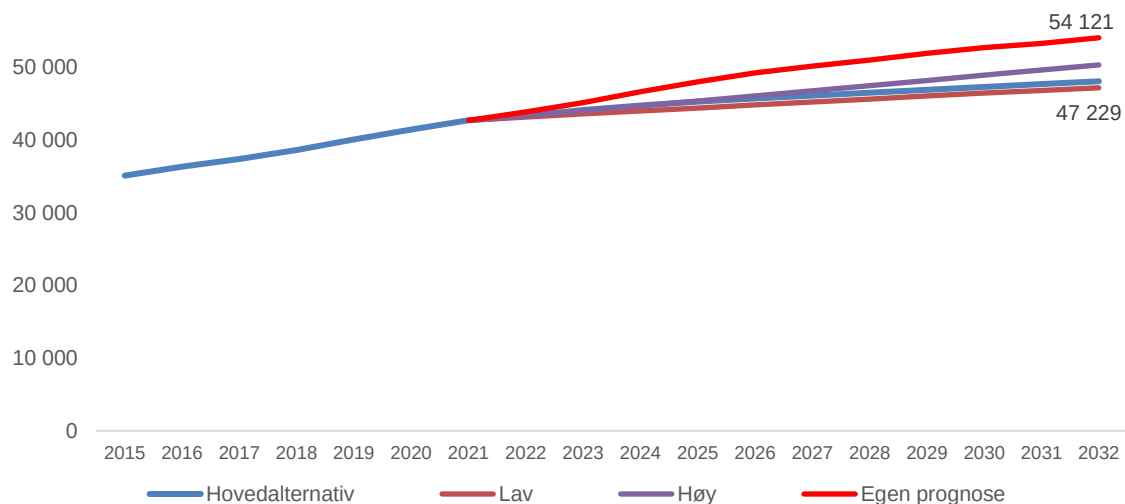


Kilde: Lø2021H

Lørenskog vil uansett antakeligvis fortsette å tiltrekke seg unge i etablererfasen og barnefamilier. Dette er tydelig i områder med høy boligutvikling, men trenden er også den samme i godt etablerte boligområder.

Det har vært en økning i antall fødsler de siste fem årene, og gjeldende prognose tilsier at innbygger nummer 50 000 kommer i 2026.

Det er mange som flytter ut og inn av kommunen. I 2021 flyttet 5 284 til kommunen, mens 3 603 flyttet ut. Det antas at flyttemønsteret vil holde seg jevn de neste årene. I tillegg er det høy flytting internt i kommunen.

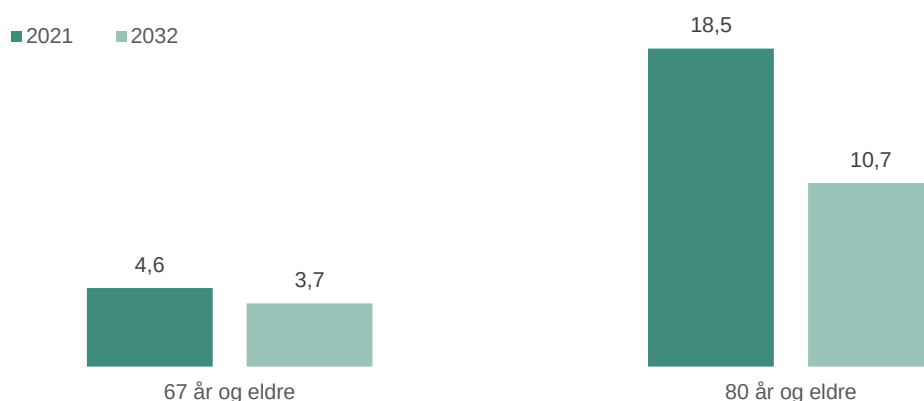


Grafen over illustrerer usikkerheten som ligger i å lage befolkningsprognoser – og det faktum at en rekke ukjente fremtidige variabler kan og vil kunne gi en annen utvikling enn den man ser for seg basert på nybygging alene. Her vises kommunens egen prognose mot de ulike framskrivingene som SSB har laget. SSB sine prognoser er konsekvent lavere enn Lørenskog sine. For eksempel er SSB sin laveste prognose for 2032 på nivå med det folketallet Lørenskog sannsynligvis har om vel 1 år (2023).

Forsørgerbyrde

Forsørgerbyrden viser forholdet mellom antall personer i arbeidsfør alder og antall eldre.

Arbeidsfør alder er 20–66 år, mens de eldre aldersgruppene er 67 år og over, og 80 år og over. En reduksjon i forholdstallet mellom de to aldersgruppene betyr at det er færre innbyggere i yrkesaktiv alder per innbygger i den eldre aldersgruppen, altså blir forsørgerbyrden større.



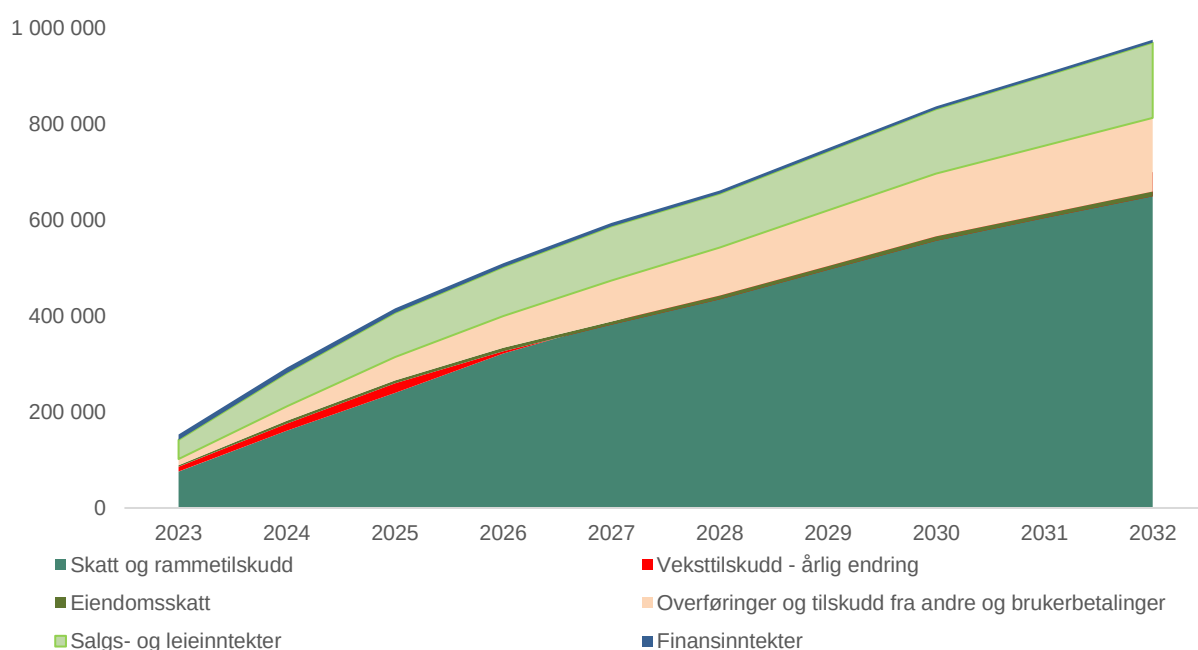
Mens det i 2021 var 4,6 innbygger mellom 20-66 år per innbygger over 67 år, vil det i 2030 være 3,7 sett i forhold til 67 år+.

I aldersgruppen 80 år og eldre, forventes det at antallet mellom 20-66 år sett i forhold til 80 år+ vil endre seg fra 18,5 til 10,7.

Det vil altså bli færre yrkesaktive sett i forhold til barn, og til voksne som ikke er i inntekts-givende arbeid. Når en lavere andel av befolkningen arbeider, vil kommunens inntekter kunne bli lavere, fordi pensjonister generelt betaler mindre skatt enn yrkesaktive. Samtidig vil konkurranse om arbeidskraften øke, det blir færre personer som kan bidra til å løse samfunns-oppgavene.

De demografiske forskyvninger skaper primært et statlige finansieringsproblem. Så lenge statens finanser totalt sett er gode nok til å finansiere flere pensjonister og færre arbeidsføre, vil inntektssystemet for kommunen prinsipielt dekke opp dette demografiske fenomenet.

Økning i inntekter



Skatt og rammetilskudd

Inntektssystemet bygger på et ramrefinansieringsprinsipp der staten fastsetter rammene, mens det er kommunestyrene som, i all hovedsak, prioriterer hvordan inntektene skal brukes. Prioriteringene må likevel skje slik at kommunene ivaretar sine lovpålagte forpliktelser knyttet til de ulike tjenestene, og for øvrig følger opp de statlige prioriteringer og pålegg. Likeverdig tjenestetilbud til alle innbyggere uavhengig av bosettingskommune, er en grunnleggende forutsetning i det norske samfunnet.

Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) beregner årlig hva endring i landets demografikostnader utgjør. TBU sine beregninger legges til grunn for regjeringens forslag til statsbudsjett.

Gjennom statsbudsjettet vil utmåling av kommunens frie inntekter, som skatt og rammetilskudd, prinsipielt finansiere årlig endring i demografikostnadene. Ut over å dekke endringer i demografikostnader, vil statsbudsjettet angi regjeringens egne prioriteringer til særskilte formål, og eventuelle forslag om realvekst i kommunens frie inntekter.

Det er praksis at endringer i demografikostnader finansieres ved skatt og rammetilskudd, og ved brukerbetalinger. Dette prinsippet er og lagt til grunn i utforming av langtidsperspektivet. Det er og forutsatt at kommunen får årlig realvekst i rammetilskuddet, i tråd med praksis fra tidligere år. Det bemerkes imidlertid at inntektssystemet er under revisjon.

I langtidsperspektivet er det estimert at inntekter fra skatt og rammetilskudd nominelt økes med i underkant av 90 mill. kr årlig.

Veksttilskudd

Veksttilskuddet tildeles kommuner som gjennom den siste treårsperioden har hatt en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på 1,4 prosent eller mer. I tillegg må kommunene ha skatteinntekter under 140 prosent av landsgjennomsnittet for de siste tre år.

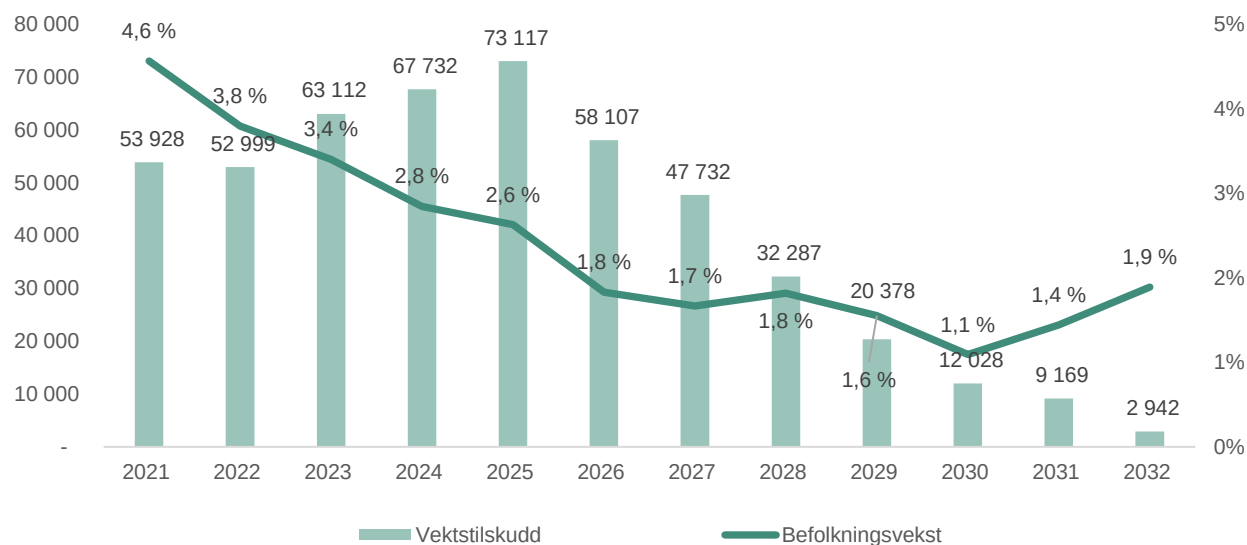
Lørenskog kommune har mottatt veksttilskudd siden 2017, den gang med 11,5 mill. kr. I 2021 var tilskuddet på 54 mill. kr.

I tråd med Lørenskogs befolkningsprognose kan veksttilskuddet antas å øke til 73,1 mill. kr i 2025 for deretter å reduseres, og i sin helhet bortfalle i 2032/33.

Lørenskog har valgt å bruke veksttilskuddet til driftstiltak. Dette er for så vidt naturlig i og med at veksttilskuddet er med å dekke de ekstraordinære kostnader kommunen har med veksten. Imidlertid er det lett for å havne i en situasjon hvor veksttilskuddet bidrar til å skape og finansiere varige tiltak som fortsetter når veksttilskuddet reduseres eller faller bort. I så måte ville det vært bedre å benytte veksttilskuddet til egenfinansiering av investeringer slik at gjeldsveksten ble lavere og utgiftene til renter og avdrag blir mindre. Dette har varige effekter.

Dette forhold vil kommunedirektøren komme tilbake til i økonomiplanen.

Veksttilskudd og befolkningsvekst



Eiendomsskatt

Lørenskog har eiendomsskatt på all næringseiendom i kommunen. Eiendomsskatt skrives ut med 7 ‰ av takst. I 2021 ga denne beskatningen 77,2 mill. kr i frie inntekter til Lørenskog, noe som utgjorde 2 prosent av kommunens totale inntekter.

Eiendomsskattelova gir kommunen anledning til å innføre beskatning på *alle* faste eiendommer i kommunen. I 2021 er det 356 kommuner i Norge. Av disse har 35 kommuner ikke innført eiendomsskatt i noen form, mens 321 kommuner har innført eiendomsskatt. Av disse har 233 kommuner innført eiendomsskatt på alle eiendommer i kommunen.

Potensialet for økte inntekter fra eiendomsskatt på boliger er skissert i perspektivmeldingen 2019-2022. Inntektpotensialet avhenger av valgt bunnfradrag og promillesats. Eiendomsskattelova er i etterkant av utredningen endret, slik at maksimal promille for eiendomsskatt på boliger er redusert fra 7 ‰ til 4 ‰. Den nye satsen vil, basert på utredningen fra 2019, gi Lørenskog følgende inntekter:

Bunnfradrag	Minimumssats 1 ‰	Maksimalsats 4 ‰	Boliger som omfattes, 2019
1,8 mill. kr	50 mill. kr	200 mill. kr	86 prosent
2,8 mill. kr	26 mill. kr	104 mill. kr	61 prosent
3,8 mill. kr	11 mill. kr	44 mill. kr	30 prosent

Grunnlaget som er benyttet i beregningene over er ikke oppdatert til 2022-kr, men vises for å gi et bilde av inntektpotensialet som kommunen har.

Øvrige inntekter

Ut over ovennevnte, vil kommunen ha inntekter fra gebyrer og brukerbetalinger, moms-kompensasjon, overføringer og tilskudd samt salgs- og leieinntekter. I 2021 utgjorde disse inntektene 28 prosent av inntektene.

Kommunen vedtar selv nivået for brukerbetalinger. Ikke alle satser kan reguleres fritt, da mange satser er regulert sentralt (for eksempel foreldrebetaling i barnehager, egenandeler i helse- omsorgs- og mestringssektoren mv.).

Gebyrinntektene er i hovedsak tilknyttet selvkostområdene, og kan ikke reguleres til å finansiere øvrige utgifter for kommunen.

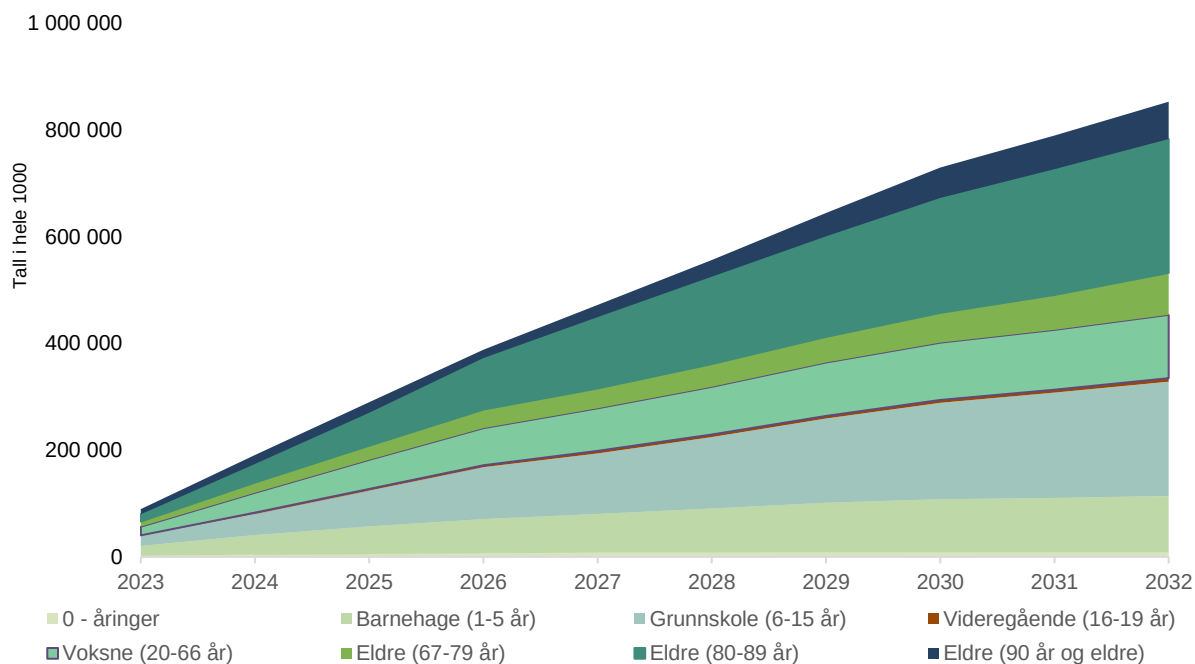
Økning i driftsutgifter

Utvikling i kommunens driftsutgifter er sterkt knyttet opp til befolkningsvekst, og til hvor mange innbyggere kommunen vil ha i de ulike aldersgrupper.

Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) gjør årlig beregninger av hva innbyggere i ulike aldersgrupper koster for kommunene. Beregningene benyttes av regjeringen for utmåling av kommunens inntekter via utgiftsutjevningen/rammetilskuddet.

Scenariet skissert her er derfor en teoretisk tilnærming til endring i et framtidig utgiftsnivå. Anslagene er basert på uendret standard, dekningsgrad og effektivitet i tjenesteytingen, og er et uttrykk for hva det vil koste kommunen å bygge ut tjenestetilbudet for å holde tritt med befolkningsutviklingen.

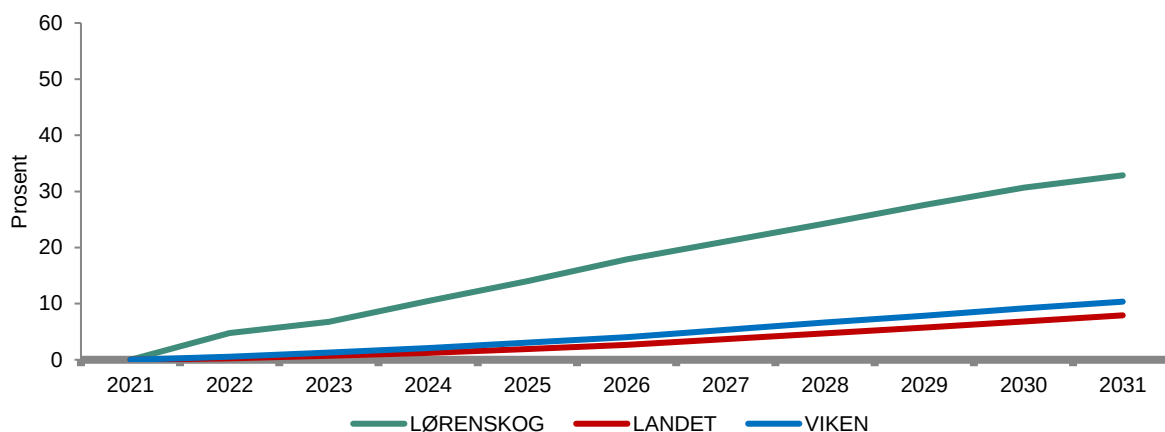
Basert på TBU sine kostnadsnøkler koblet opp mot Lørenskogs egen befolkningsprognose, forventes driftsutgiftene å øke med gjennomsnittlig 85,3 mill. kr. hvert år. Dette betyr at driftsutgiftene blir rundt 850 mill. kr høyere i 2032 enn i 2022. Akkumulert utgiftsvekst kan – gitt TBU sine tall for hva en innbygger "koster" - forventes slik for de ulike aldersgrupper:



Utgiftsbehov i alt og innenfor ulike tjenesteområdet

Nedenfor vises anslått utgiftsvekst for Lørenskog sammen med anslag for utvikling i kommunene i Viken og landet. Diagrammene nedenfor er laget ved hjelp av delkostnadsnøkler, og har tjenestefokus² mer enn aldersfokus:

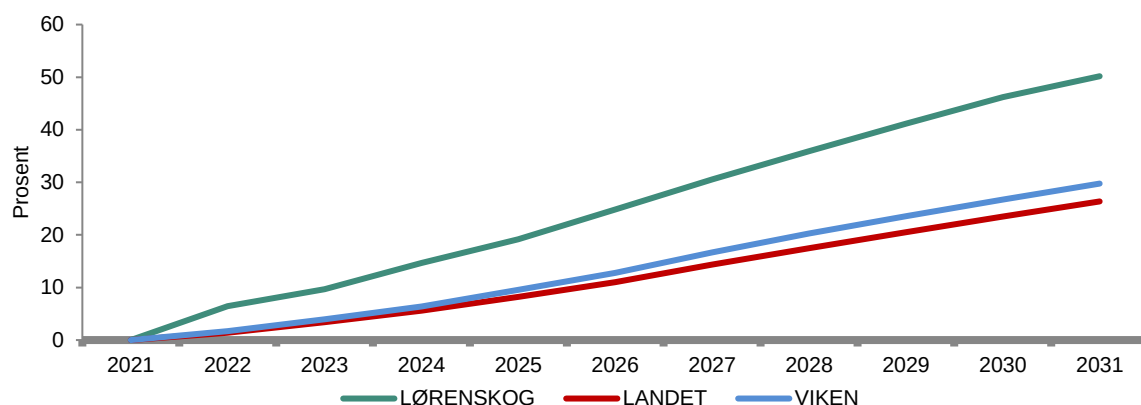
Utgiftsvekst – demografi i alt



Lørenskog forventes å ha sterkere befolkningsvekst enn kommunene i Viken, og i landet. Dette gjenspeiles i forventet utgiftsvekst.

² For eksempel vil utgiftsbehov til pleie og omsorg ikke kun gjelde den eldre befolkningen, men hele befolkningen (tjenester til funksjonshemmede, skolehelsetjeneste, sykehjem mv).

Utgiftsvekst – pleie og omsorg

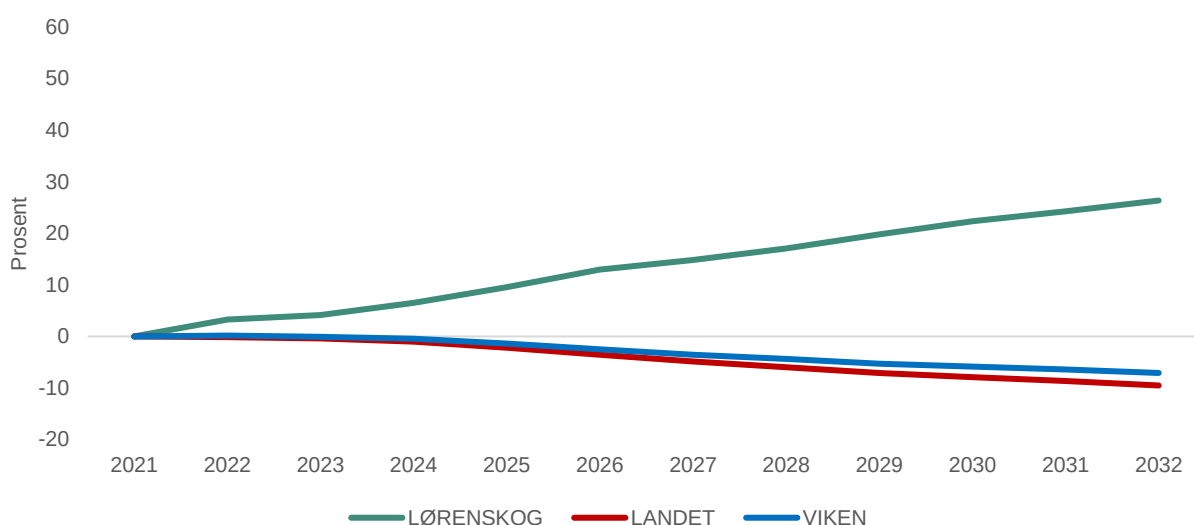


En særlig finansiell utfordring for Norge er den demografiske vridning med relativt flere eldre som trenger pleie- og omsorgstjenester. Også i yngre aldersgrupper er behovene økende. I Lørenskog er utgiftsveksten til pleie- og omsorgstjenester betydelig større enn i Viken og i landet sett. Der landet og Viken forventer utgiftsvekst på 25-30 prosent, kan Lørenskog forvente 50 prosent utgiftsvekst.

Som tidligere nevnt legges til grunn at inntektssystemet vil kompensere for de merutgifter Lørenskog får. Dette forutsetter selvsagt at inntektssystemets innretning ikke endres vesentlig, eller at landets finansielle stilling ikke svekkes.

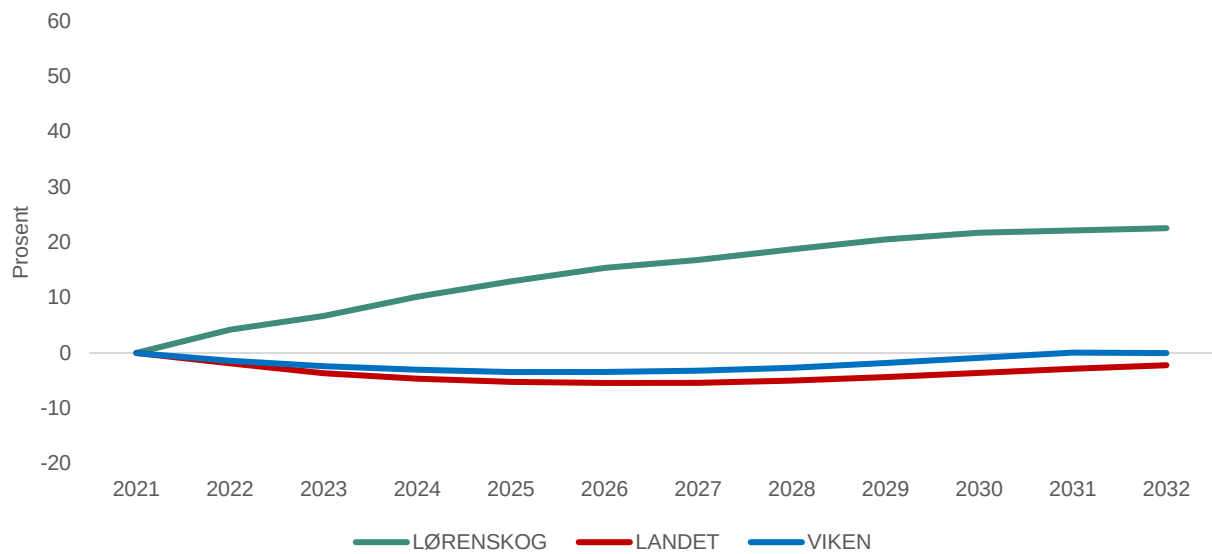
En hovedutfordring for Lørenskog vil uansett være å finne gode måter å organisere tjenestetilbudet på slik at det både ivaretar den enkeltes behov for tjenester, og samtidig organiseres på en slik måte at det lar seg gjennomføre med tanke på tilgjengelig arbeidskraft og de økonomiske ressurser kommunen har til rådighet.

Utgiftsvekst – grunnskole



Forventet utgiftsbehov innenfor grunnskole er lavere enn innenfor pleie- og omsorgsområdet, men øker likevel med ca. 25 %. For Viken og landet synker utgiftsbehovet.

Utgiftsvekst – barnehage

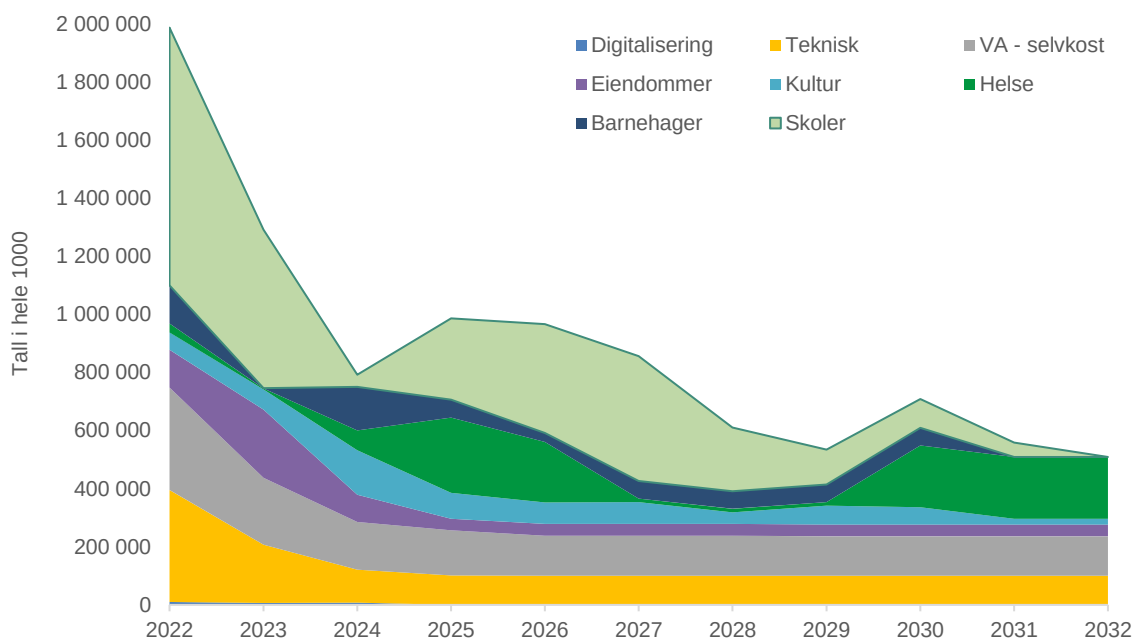


Utgiftsbehovet innenfor barnehage vokser omtrent like mye som innenfor grunnskole. For Viken og landet er utgiftsveksten omtrent lik null. Det betyr for eksempel at økt behov for finansielle midler og ikke minst arbeidskraft særlig vil gjelde Lørenskog og andre kommuner med liknende befolkningsutvikling.

Investeringer

Gitt fortsatt vekst i kommunens befolkning slik det fremkommer i gjeldende prognose, anslås det at Lørenskog vil ha behov for å investere ca. 9,8 mrd.kr over de neste 10 år, dvs. nesten 1 mrd. kr per år.

Investeringsbehovet er fordelt på ulike formål og år omtrent som vist nedenfor:



Digitalisering

Digitalisering har et stort behov for prioritet i tiden fremover. Imidlertid vil investeringsutgifter bety en liten del av investeringsbudsjettet. En god del av satsningen på digitalisering vil belaste driftsbudsjettet i form av løpende kostnader og ikke minste personell.

Teknisk

Investeringer i første del av tiårsperioden vil i første rekke være Skårersletta, opprustning av rådhuset, samt gangvei og sykkelsti langs Losbyveien. Kommunen vil og ha behov for å investere i oppgradering av veinettet, utskiftning og supplering av biler og maskiner, og ulike tiltak for trafiksikkerhet.

VAR – selvkost

Kommunens investeringer innenfor VAR (vann, avløp og renovasjon) finansieres av innbyggerne gjennom gebyrer.

I begynnelsen av perioden skal flere større prosjekter gjennomføres. Ut i perioden er lagt til grunn videre oppfølging av hovedplan for VA og vannmiljø.

Eiendommer

Det foreligger konkrete planer for kjøp og salg av eiendommer (se egen sak). Dette gjelder blant annet tomter til planlagte skoler og barnehager, og andre formålsbygg. Etter dette legges det til grunn et noe lavere årlig beløp til kjøp av tomter/eiendommer.

Kultur

I begynnelsen av perioden er investeringer knyttet til Rolvsrud idrettspark, og tiltak i kunstgressbaner. Det skal også bygges ny Lørenskog-hall i samarbeid med Viken fylkeskommune (fram mot 2025). Det er behov for utvidelse av kirkegård mot slutten av perioden. Ut over dette er det tatt høyde for årlige mindre investeringer.

Helse

Investeringsbehovet for helse er noe uavklart, da flere prosjekter er under utredning. Dette gjelder blant annet:

- Dovre: Det er ikke avklart om kommunen vil investere i alle eller noen boliger selv, eller om kommunen vil samarbeide med privat aktør. I langtidsperspektivet er det lagt til grunn at kommunen bygger 100 boliger midt i perioden.
- Løkenåsveien 45, trinn 2: Det er forutsatt bygging av 70 boliger, hvor kommunen kjøper 21 av boligene. Det er på estimert bygging i 2025-2026.

Det er i denne framskrivningen lagt til grunn et generelt investeringsbehov de tre siste år i perioden. Det anses realistisk at en økt befolkning vil gi et økt behov for formålsbygg til tjenester innen helse, pleie og omsorg. Avhengig av hva som vurderes å være den beste måten å organisere tjenestene på, kan dette være bygg som helsehus, omsorgsboliger eller sykehjem.

Barnehager

Først i perioden bygges Steinerud barnehage, og Grønli barnehage utvides. Deretter følger kjøp av barnehage ved Skårerbyen før Garchinggata barnehage bygges. Ut over disse anslås behov for å bygge ytterligere 2 barnehager.

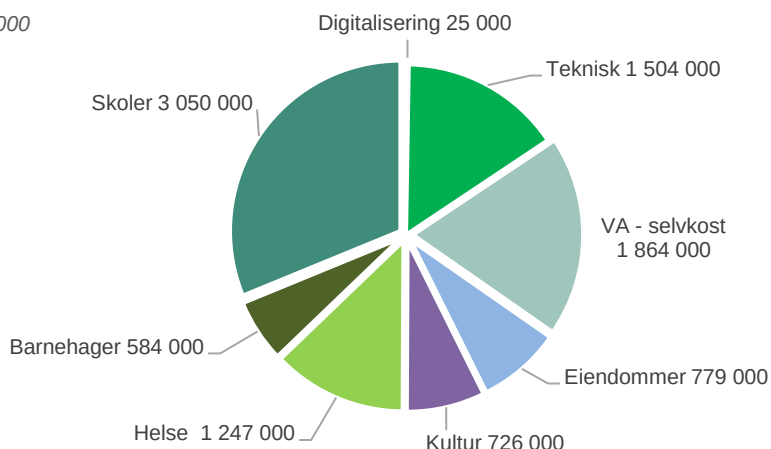
Veksten i antall barnehagebarn antas å flate ut mot slutten av perioden, noe som gjør at behovet for å bygge nye barnehager reduseres.

Skoler

Det arbeides for tida med oppføring av Nye Fjellhamar skole og Benterud skole. Etter dette bygges Åsen skole, og Fjellsrud skole utvides. Midt i perioden planlegges utvidelse av Løkenåsen ungdomsskole, og ny Finstad barneskole bygges. Til sist i perioden vil det være behov for utvidelse av Hammer ungdomsskole.

Oppsummering av investeringsbehov

Tall i hele 1000



Lørenskog kommune vil, gitt forannevnte forutsetninger, ha behov for investeringer tilsvarende ca. 9,8 mrd. kr de neste 10 årene. Som beskrevet, er det en del usikkerhet i de forutsetninger som er lagt til grunn, fordi en rekke investeringer ikke er utredet eller ligger frem i tid og følgelig ikke er tilstrekkelig kostnadsvurdert.

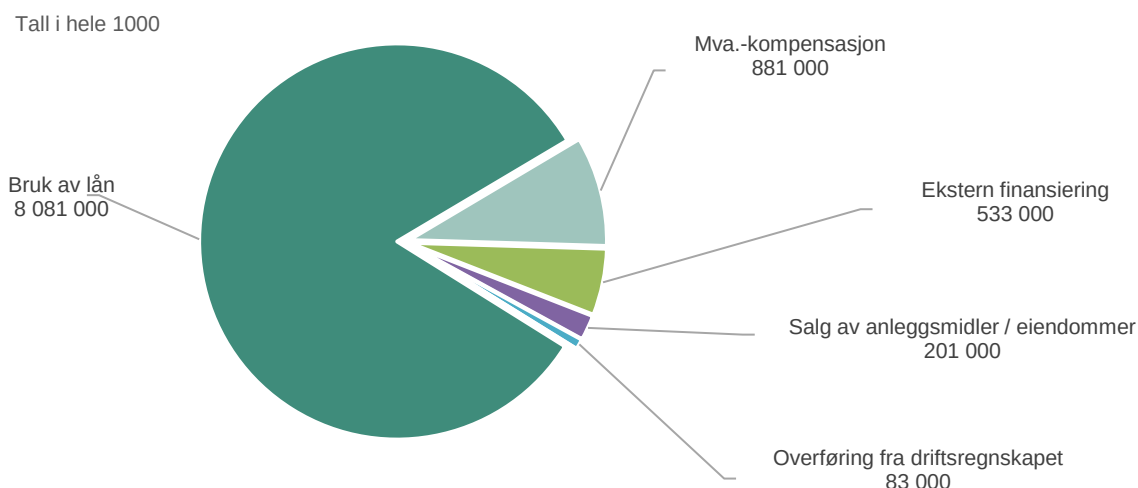
De siste par årene har kostnader til bygningsmateriell hatt høy prisvekst. Transport utsettes for forsinkelser og har høyere kostnader enn før. Strømkostnadene stiger, og lønnsnivået øker. Når nær sagt alle kostnader i markedet øker, er det sannsynlig at kostnader for gjennomføring av framtidige og allerede vedtatte investeringer og vil øke. Det er usikkert om staten fullt ut vil kompensere kommunene for denne lønns- og prisveksten.

Det foreligger følgelig en generell usikkerhet rundt kostnadsnivået for kommunens investeringsprosjekter, og hvorvidt disse kan gjennomføres innen de budsjetter og estimater som til nå er gjort. Samtidig er det vanskelig å forutse om det høyere kostnadsnivået er av varig karakter, eller ikke.

Økt kostnadsnivå kan i seg selv gjøre det nødvendig å revurdere enkelte investeringer, eller legge et lavere ambisjonsnivå for gjennomføring.

Finansiering av investeringer og gjeldsutvikling

Investeringene finansieres i hovedsak av lån. Nest største finansieringskilde er som oftest kompensasjon for merverdiavgift fra investeringene. Annen finansiering er bruk av fondsmidler, salg av anleggsmidler/eiendommer og ekstern finansiering som tilskudd, refusjoner, spillemidler og bidrag fra utbyggingsavtaler.



Det er forutsatt salg av anleggsmidler og eiendommer på rundt 200 mill. kr frem til 2026. Det er imidlertid potensiale for å selge kommunale eiendommer for å styrke finansieringen av investeringene. Kommunedirektøren vil komme tilbake med en egen sak om vurdering av de største salgbare eiendommer i løpet av 2022.

På den annen side vil kommunen ha behov for tomter for bygging av kommunale formålsbygg. Det vil uansett være krevende å benytte tomter og eiendommer til andre formål enn de som enten bidrar til forbedret finansiering eller til å unngå kjøp av alternative tomter og eiendommer.

Ekstern finansiering på 533 mill. kr fordeles med 206 mill. kr som gjelder utbyggingsavtaler, 40 mill. kr er forutsatt spillemiddelfinansiering i forbindelse med ny Lørenskoghall, mens bygging i Løkenåsveien 45 og Dovre anslås å gi investeringstilskudd på 226 mill. kr. Alle tall er estimerer.

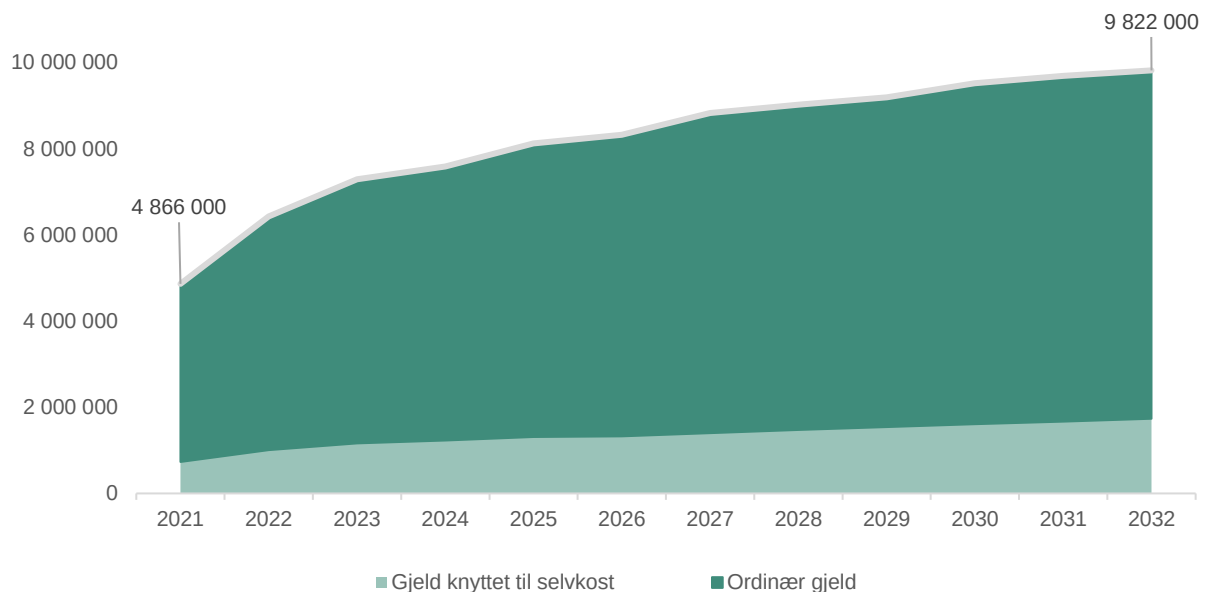
Det er lagt til grunn overføring fra drift til investering på 83 mill. kr i perioden, av dette 53 mill. kr i 2022 og deretter 3 mill. kr årlig. Sett opp mot det høye investeringsbehovet og kommunens gjeldsoppbygning, burde finansiering med driftsmidler vært langt høyere.

Lav egenfinansiering av investeringene medfører at 83 prosent av investeringen forutsettes lånefinansiert. Investeringer på 9,8 mrd. kr vil da medføre brutto låneopptak på 8,1 mrd. kr i tiårsperioden.

Gjeld

Lørenskog kommune har allerede relativ høy gjeld. I 2021 var kommunens gjeld 4,7 mrd. kr, noe som tilsvarer 132 prosent av kommunens driftsinntekter. Av dette er 730 mill. kr gjeld tilknyttet VAR-området, noe som i hovedsak finansieres gjennom gebyrinntekter.

Det er generelt anbefalt at kommuner ikke bør ha gjeld mer enn 100 prosent av driftsinntektene.



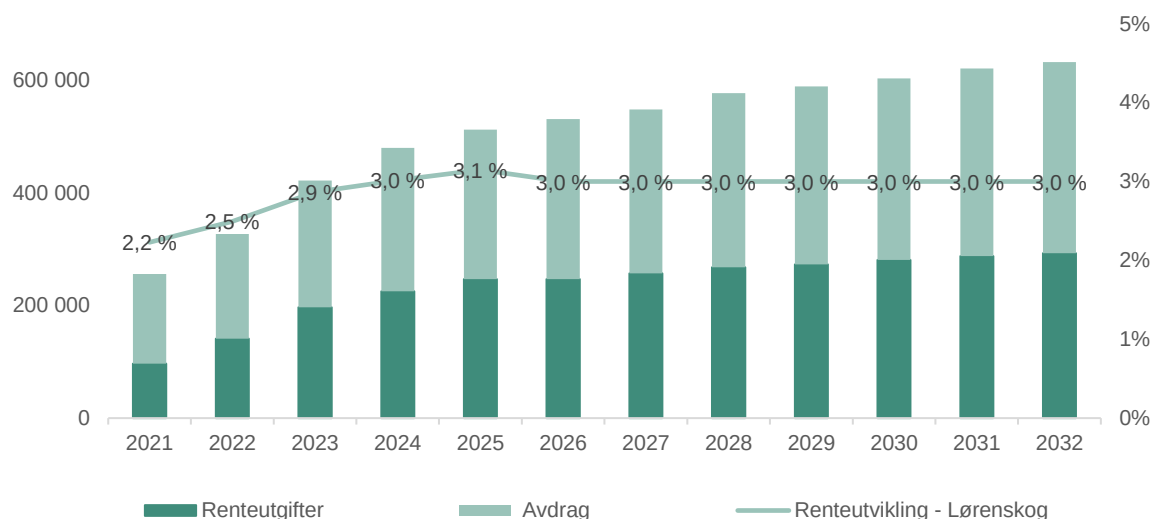
Konsekvenser av investeringsnivå og finansiering som vist over, vil være behov for å ta opp 8,1 mrd. kr i nye lån de neste 10 år. Kommunen vil betale avdrag på anslagsvis 3,1 mrd. kr i samme periode, slik at netto økning i gjeld blir på ca. 5 mrd. kr.

Kommunens gjeld vil ved utgangen av tiårsperioden beløpe seg til 9,8 mrd. kr. Av dette vil ca. 1,7 mrd. kr være knyttet til VAR-området.

De siste 7 år, fra 2015 til 2021, er det tatt opp 3 mrd. kr i nye lån, gjennomsnittlig 430 mill. kr i året. Gjennomsnittlig årlig låneopptak de neste 10 år vil kunne beløpe seg til 800 mill. kr, noe som medfører nesten en dobling fra de foregående syv år.

Renter og avdrag

Økt gjeld vil begrense det økonomiske handlingsrommet i fremtidige driftsbudsjetter, fordi kommunens utgifter til renter og avdrag øker.



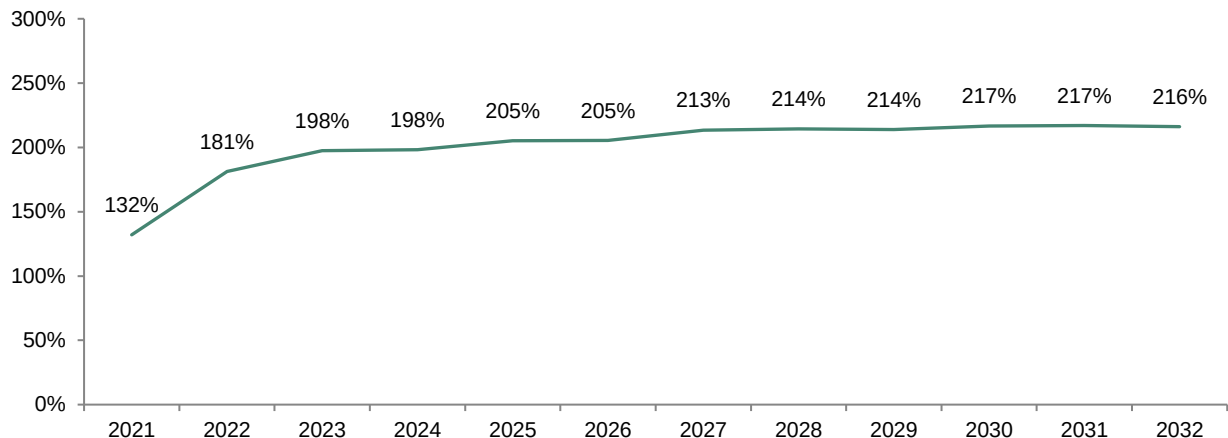
Gjennomsnittsrenten på kommunens gjeldsportefølje er forutsatt å øke til ca. 2,5 prosent fra 2022 og deretter til ca. 3 prosent mot slutten av perioden. Det er lagt til grunn at minst 50 prosent av kommunens lån tas opp med fastrente. Kommunens høye gjeldsnivå gir behov for en stor grad av forutsigbarhet for nivået på finanskostnader. Dette gjøres med høyere omfang av fastrente på kommunens gjeld, men som gir høyere kostnader.

Finanskostnadene til kommunen vil øke med 310 mill. kr til 630 mill. kr i 2032.

Gjeldsgrad – langtidsperspektiv

Kommunens gjeld vil øke betydelig inneværende planperiode og i langtidsperspektivet, og en ambisjon om å redusere gjelden anses ikke å være realistisk, gitt kommunens investeringsbehov og høye grad av lånefinansiering.

I 2021 utgjorde kommunens gjeld 132 prosent av kommunens inntekter. I 2032 øker gjelden til 216 prosent av kommunens samlede driftsinntekter.



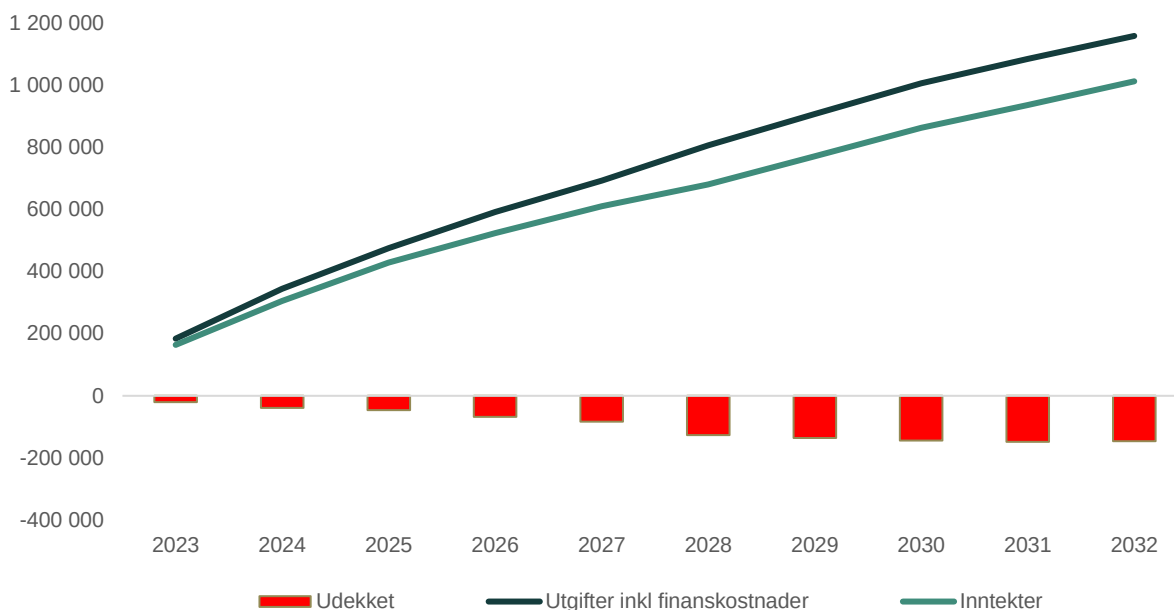
Dersom handlingsregel 2 skal oppfylles, må investeringsnivået ned, og investeringer må forskyves lenger fremover i tid der det er mulighet for det.

Alternativt må investeringene finansieres med annet enn lån. Et alternativ er økte inntekter utover de som følger av inntektssystemet, eller ved økt overføring fra driftsbudsjettet. Det siste vil naturligvis ha konsekvenser for kommunens driftsnivå.

Utfordringsbilde og oppsummering

I langtidsperspektivet er det gjort rede for anslått investeringsbehov, økning i finansutgifter, driftsutgifter og -inntekter. Alle beregninger er basert på de forutsetninger som er kjente, men også på estimer. Følgelig vil beregningene ha store usikkerheter, særlig jo lenger ut i perioden man kommer. Befolkningsutviklingen er en åpenbar usikkerhet.

Det vil ikke være riktig og uten videre kalle dette en prognose fordi de forutsetninger som er lagt til grunn ikke er et faktum eller er besluttet. Dette må heller kalles et scenario hvor man, under den forutsetning at gitte hendelser inntreffer eller beslutninger tas, får en økonomisk utvikling som skissert her.



Scenarioet viser at kommunens inntekter fram i tid, ikke vil kunne dekke de beregnede totale utgifter. Hovedårsak til at utgiftene øker mer enn inntektene, er kommunens økte finanskostnader som følge av høyt investeringsbehov.

De merutgifter som følger av demografiske endringer, vil slik inntektssystemet nå er innrettet, dekke opp for økte demografiutgifter.

Et slik scenario vil kreve tiltak. I første omgang vil det være mulig å tære på oppsparte reserver. Det er imidlertid ikke god økonomiforvaltning å bruke kommunens "sparepenger" til å finansiere løpende, planlagt drift. De skal fortrinnsvis brukes til ekstraordinære engangsutgifter eller til å finansiere investeringer.

Hvilke muligheter har så kommunen til å hindre at dette scenarioet blir virkelighet? Hovedtiltaket er "to grep - en strategi", dvs. å redusere investeringsomfanget (som er finansiert av frie inntekter), og sørge for at veksten i driftsutgiftene er mindre enn veksten i driftsinntektene.

Utfordringene, gitt de forutsetninger som ligger til grunn i dette scenarioet, viser at de økonomiske utfordringer kommunen står overfor, i all hovedsak er knyttet til gjeldsutviklingen og de merutgifter dette medfører i form av økte renter og avdrag.

De akkumulerte "underskudd" som oppstår, kan primært altså bare løses ved enten å redusere driftsutgiftene så mye at de kompenserer for økte renter og avdrag, eller at investeringstakten reduseres. Investeringer bør derfor fremover bare omfatte tiltak som skal bidra til å dekke de behov, fortrinnsvis lovpålagte, som oppstår på grunn av demografiske endringer og andre forhold, eller som har en annen finansiering enn kommunens frie midler.

Man kan selvsagt også håpe på at økte finansielle bidrag fra staten i form av nye og bedre veksttilskudd kan hjelpe, men erfaringsmessig anses det som lite sannsynlig.

Andre tiltak er å utløse de inntekspotensialer kommunen har, samt ha en fornuftig realisering av kommunal realkapital.

Det må også legges til grunn at det generelle ambisjonsnivå må avstemmes med de økonomiske forutsetninger, og kravet til overskudd må økes for å bedre egenfinansieringen av investeringer og å styrke reservene.

Kommunen har fortsatt et betydelig uutløst inntekspotensial i generell eiendomsskatt. Øvrige inntekspotensialer er ubetydelige.

Det vil i økonomiplanen bli redegjort for konkrete tiltak, både for å oppnå ambisjonene i kommuneplanen, men også tiltak som skal bidra til bærekraftig økonomi.